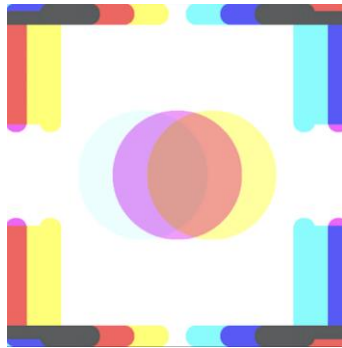

BELLINGCAT GLOBAL LEGAL ACTION NETWORK

ПІДРОЗДІЛ ІЗ ПИТАНЬ ПРАВОСУДДЯ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

МЕТОДОЛОГІЯ З ПРОВЕДЕННЯ РОЗСЛІДУВАНЬ ІНЦИДЕНТІВ, ЯКІ ТРАПИЛИСЯ В УКРАЇНІ ПІСЛЯ 24 ЛЮТОГО 2022 РОКУ, ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ДАНИХ ІЗ ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

Передмова

Електронні засоби масової інформації, доступні в мережі інтернет, мають надзвичайний потенціал як докази найтяжчих злочинів, однак проведення розслідувань таким чином, щоб суди визнавали їх результати, є проблематичним. У відповідь на цю проблему Global legal Action network (надалі – «GLAN») і Bellingcat розробили цю методологію, яка буде зстосована для розслідувань Bellingcat для їх подальшого використання в судах. Мета методології полягає у тому, щоб забезпечити, що будь-які матеріали, знайдені розслідувачами Bellingcat, збираються відповідно до правил допустимості доказів так, щоб вони могли використовуватися у майбутніх судових провадженнях та інших процесах, спрямованих на притягнення винних до відповідальності. Ця методологія є результатом кількох років тестувань та розробок. До її розробки також долучилися практикуючі юристи та фахівці із проведення розслідувань.

Ця співпраця розпочалася під час [практичного семінару](#) у 2018 році, який проводився GLAN, Swansea University та адвокатською палатою Garden Court Chambers, та темою якого була можливість використання електронних доказів у межах спроб забезпечити відповідальність винних за найтяжчі злочини, скоєні в Ємені. Робота над цією методологією розпочалася невдовзі після того, коли юристи GLAN проаналізували принципи, пов'язані з доказами, із залученням розслідувачів Bellingcat з метою розробки набору простих кроків, які розслідувачі можуть використовувати задля дотримання цих принципів. У результаті з'явився проєкт першої версії методології, яка мала на меті знайти баланс між практичністю та надійністю. Відтоді відбулося кілька основних віх:

- 2019 рік: Для тестування можливостей практичного застосування методології GLAN і Bellingcat провели міждисциплінарний захід «Хакатон» ([«Hackathon»](#)), під час якого всесвітньо відомі розслідувачі, які проводять розслідування із використанням даних із відкритих джерел, випробовували методологію в рамках розслідувань повітряних атак в Ємені. Надалі результати цих розслідувань були завершені Bellingcat та згодом опубліковано як [«Єменський проєкт»](#).
- 2020 рік: GLAN і Bellingcat продовжували працювати над вдосконаленням методології, при цьому проводячи подальші розслідування нападів, які спричинили суттєву шкоду цивільному населенню в Ємені. Проєкт Гарвардського університету (Harvard University) «Правозахисники», який очолює Д-р Іоанніс Калпузос (Ioannis Kalpouzos) із GLAN, уважно вивчив розслідування «Єменського проєкту» на предмет їх значущості для оцінювання відповідності міжнародному гуманітарному праву.
- 2021 рік: Для тестування аспектів методології, пов'язаних із доказами, представники GLAN, Bellingcat та проєкту «OSR4Rights» Університету Суонсі розробили та провели [модельне судове слухання](#), під час якого оскаржувалася допустимість доказу, отриманого з відкритих джерел із використанням методології. Мета цієї вправи полягала у тому, щоб проаналізувати та спробувати оскаржити використання методології якомога реалістичніше в контексті англійського суду. Після цього проєкт методології було знову переглянуто для врахування проблемних питань, виявлених у результаті проведення такого слухання.
- 2022 рік: Методологію було фіналізовано у поточній версії, та GLAN спільно з Bellingcat [створили](#) підрозділ «з питань правосуддя та відповідальності», який використовує методологію для проведення розслідувань із використанням даних із відкритих джерел стосовно ситуації в [Україні](#). Ми також опублікували два [звіти](#) про використання розслідувань на основі відкритих джерел як доказів у судових провадженнях.

Цю методологію слід вважати набором стандартних операційних процедур, які складаються із детальних практичних кроків, яких повинні дотримуватися розслідувачі у процесі пошуку інформації онлайн. Відтак, її не варто розглядати як альтернативу Протоколу Берклі з ведення розслідувань з використанням відкритих цифрових даних («Berkeley Protocol») або інших керівництв, які відтворюють такі принципи. Протокол Берклі встановлює керівництво високого рівня щодо ефективного використання даних із відкритих джерел як доказів, та будь-хто, хто хоче їх враховувати, має розробити власні стандартні операційні процедури, які запроваджують принципи, комплексно викладені у Протоколі Берклі. Цю методологію було переглянуто після опублікування Протоколу Берклі у 2020 році, і ми вважаємо, що вона відповідає принципам, визначеним Протоколом Берклі.

Цю методологію було адаптовано до конкретного контексту і завдань підрозділу «з питань правосуддя та відповідальності» для проведення розслідувань потенційних злочинів, скоєних в Україні, проте ми сподіваємося, що вона може стати корисною базою і для інших організацій, які працюють в Україні чи в інших контекстах. Методологія припускає, що в організації є достатньо ресурсів для забезпечення певних аспектів, які не є безкоштовними, наприклад, використання спеціально призначених пристроїв; використання надійно захищеної цифрової інфраструктури; та достатній бюджет для того, щоб мати окремих розслідувачів, які будуть мати можливість працювати над розслідуваннями досить повільно. До того ж, забезпечення наявності стандартизованих практик у групі, яка складається із багатьох розслідувачів, також не є

важливим завданням. Відтак, методологія може не підходити для організацій, мета яких полягає у тому, щоб досить швидко опрацьовувати велику кількість даних. Кожна організація повинна буде знайти баланс стосовно того, що працює і чого можна досягнути в її відповідному конкретному контексті. У випадку більших організацій, коаліцій та організацій, які працюють із волонтерами чи консультантами, можна розглянути можливість використання спрощеної методології. Якщо організації вирішують проводити розслідування на основі відкритих джерел, вони мають робити все можливе задля стандартизації своїх процедур проведення онлайн розслідувань та забезпечення того, що такі розслідування проводяться у відповідності з юридичними та етичними вимогами. Про цьому відсутність комплексної індивідуально розробленої методології, подібної на цю, не означає, що зібрані докази автоматично будуть недопустимими. Ми хочемо наголосити на тому, що, на нашу думку, ця методологія є лише одним зі способів проведення розслідувань із врахуванням процесів притягнення до відповідальності, тому її не потрібно вважати єдиним способом проведення розслідувань.

Ця методологія не має на меті навчити використовувати методи проведення онлайн розслідувань, наприклад, шукати та перевіряти контент; вона ґрунтується на припущенні, що такі знання вже є, та стосується аспектів, пов'язаних із питанням юридичної допустимості. Вона також не піднімає питання збереження експертно-криміналістичних доказів, оскільки за збереження даних, зібраних розслідувачами Bellingcat, відповідають наші партнери з організації Mnemonic.

В останньому Додатку міститься список осіб, які долучилися до розробки цієї методології, чи то безпосередньо займаючись її переглядом, чи то ділячись своїми знаннями. Ми надзвичайно вдячні всім їм. Будь-які помилки є тільки нашими. Bellingcat та GLAN висловлюють вдячність всім нашим щедрим донорам, які зробили цей проект можливим. Зокрема, ми б хотіли подякувати організації Avaaz та особам, які надають їй підтримку, за уможливлення цього проєкту.

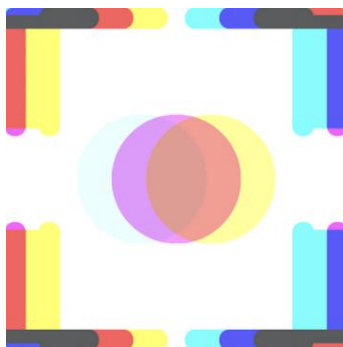
Ця методологія є відкритим документом, і ми будемо вдячні за зворотний зв'язок: будь ласка, надсилайте ваші коментарі електронною поштою на адресу accountability@bellingcat.com.

Bellingcat

Global Legal Action Network

грудень 2022 року

BELLINGCAT GLOBAL LEGAL ACTION NETWORK

ПІДРОЗДІЛ ІЗ ПИТАНЬ ПРАВОСУДДЯ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

МЕТОДОЛОГІЯ З ПРОВЕДЕННЯ РОЗСЛІДУВАНЬ ІНЦИДЕНТІВ, ЯКІ ТРАПИЛИСЯ В УКРАЇНІ ПІСЛЯ 24 ЛЮТОГО 2022 РОКУ, ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ДАНИХ ІЗ ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

ЗМІСТ

I: Системи і ресурси	7
II: Інструктажі	8
III: Категорії інформації	9
IV: Підготовка	10
V: Розслідування	13
VI: Виявлення / збір контенту	14
VII: Верифікація та аналіз	18
VIII: Ролі та обов'язки	21
ДОДАТОК I – УПЕРЕДЖЕННЯ	22
Впливи алгоритмів	22
Що таке алгоритми?	23
Чому взаємодія з алгоритмами у процесі проведення розслідування на основі відкритих даних є іншою?	25
Віртуальні приватні мережі	27
Браузери та різні види пошукової активності	29

Використання пасивних дослідницьких облікових записів	29
Видалення файлів cookie та даних про роботу в браузері	31
Упередження щодо доступу	32
Людський фактор	32
ДОДАТОК II: ЗАХИСТ ДАНИХ, ПРИВАТНІСТЬ ТА ПРИЄДНАННЯ ДО ЗАКРИТИХ ГРУП	36
ДОДАТОК III: СЕКСУАЛЬНІ ТА ГЕНДЕРНО-ЗУМОВЛЕНІ ЗЛОЧИНИ	41
ДОДАТОК IV: ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ДІТЕЙ ТА ЗЛОЧИНИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ДІТЕЙ	52
Короткий огляд	52
ДОДАТОК V: ЮРИДИЧНИЙ ІНСТРУКТАЖ	56
ПРАВИЛА ДОКАЗУВАННЯ	56
Чому нам потрібно враховувати юридичні аспекти вже на цьому етапі?	56
Перевірка доказів	56
Допустимість та оцінка	58
Справедливість та виключення доказів	59
Вимога досліджувати всі можливі раціональні версії, у тому числі ті, які ведуть до отримання доказів, що можуть пояснити напад або запропонувати альтернативне пояснення	61
Ведення записів про свої пошуки та використання VPN	61
Збереження всього релевантного контенту та контекстуального контенту із метою його розкриття	62
Збереження всього релевантного матеріалу	64
Нотатки щодо викладення інформації	64
МГП: Основи	67
Хто та коли може стати об'єктом нападу	67
Гуманне поводження з цивільними особами та особами <i>hors de combat</i>	70
Заборона на використання певних конкретних методів ведення війни	71
Захист цивільного населення, яке знаходиться під контролем однієї зі сторін	72
МКП: ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ, ГЕНОЦИД ТА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ – ОСНОВНІ ВАЖЛИВІ МОМЕНТИ	72
Воєнні злочини	72
Злочини проти людяності	73
Геноцид	76
Суб'єктивна сторона злочину (злочинний намір)	77

Відповідальність командування	79
Перетворення цієї інформації у дослідження фактів	80
ДОДАТОК VI: ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТІВ ТА ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ З ЕЛЕМЕНТАМИ ЗЛОЧИНІВ	82
ДОДАТОК VII: РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО СТИЛЮ ПИСЬМА ТА ПРАВИЛА З ВИКОРИСТАННЯ НАЗВ	90
Нейтральна мова	90
Дата і час	91
Координати	92
Повідомлення про постраждалих осіб	92
Зображення	93
Супутникові знімки	94
Зображення зі сценами насильства	95
Виноски	95
Виявлення більш ранніх джерел	95
Посилання на джерела	96
ДОДАТОК VIII: ШАБЛОН З ОЦІНЮВАННЯ ІНЦИДЕНТУ	97
ДОДАТОК IX – ПОЛЯ В БАЗІ ДАНИХ UWAZI	101
ДОДАТОК X: ПОДЯКИ	108

Для кого ця методологія?

Цю методологію було адаптовано для впорядкування проведення розслідувань Bellingcat щодо бойових дій, які відбуваються в Україні із початку повномасштабного російського вторгнення 24 лютого 2022 року. У відповідь на російське вторгнення і подальші події, які призвели до заяв про скоєння міжнародних злочинів, дослідники Bellingcat проводитимуть моніторинг у режимі реального часу для оперативного опублікування інформації на додачу до більш формалізованих розслідувань, що проводяться з використанням цієї методології та з метою забезпечення можливості використання отриманої інформації у майбутніх провадженнях із притягнення до відповідальності. У цьому документі описана методологія, яку розслідувачі повинні використовувати для проведення формалізованих розслідувань. Вони будуть проводитися лише тими, хто пройшов юридичний тренінг, організований GLAN.

I: Системи і ресурси

ЗАГАЛЬНІ

Виділений пристрій: Очікується, що ви будете використовувати спеціально виділений робочий пристрій для проведення розслідувань із питань правосуддя та відповідальності. Він не призначений для особистого користування. Переконайтеся, що жорсткий диск вашого ноутбука зашифрований і що ви встановили дуже надійний пароль. Вам потрібно буде використовувати окремі профілі користувача для будь-якої іншої роботи у Bellingcat, яка не пов'язана з роботою підрозділу «з питань правосуддя та відповідальності».

Віртуальна приватна мережа (VPN): Вам нададуть доступ до віртуальної приватної мережі (virtual private network).

Slack: Застосунок для спілкування з іншими членами команди розслідувачів.

Хмарне сховище (Cloud): У вас буде доступ до хмарного сховища, на якому потрібно буде створювати і наповнювати папки, як описано нижче.

У браузері GOOGLE CHROME

Hunchly: Плагін Google Chrome, який відслідковує вашу онлайн діяльність, зберігаючи основну інформацію про вебсторінки.

Google Sheets (Таблиці): У вас буде доступ до таких таблиць:

- Базові дані про інцидент: Таблиця з інформацією щодо шкоди, завданої цивільному населенню (CIVHARM);
- Базові дані про інцидент: Таблиця з інформацією щодо шкоди, завданої цивільному населенню створена в рамках проекту «Свідок України» (Ukraine Witness);
- Таблиця з файлом реєстрації пристроїв;
- Таблиця з інформацією про збереження в організації Mnemonic;
- Таблиця з посиланнями, пов'язаними з інцидентом: для внесення всіх посилань, пов'язаних із розслідуванням.

Google Документи: Ви будете створювати такі документи по кожному розслідуванню:

- Дослідницькі нотатки: для записування своїх пошукових запитів та ведення журналу діяльності загалом;
- Оцінювання інциденту стосовно кожного інциденту або серії інцидентів (залежно від того, що буде доречним).

В іншому вікні браузера, де не включений Hunchly

Uwazi: Аналітична база даних для відслідковування та показу інцидентів, медіа контенту та виконавців. Зверніть увагу на те, що Uwazi не зберігає контент.

II: Інструктажі

Юридичний: Ви пройдете юридичний інструктаж про основні принципи, пов'язані з доказами, про які вам потрібно знати, а також про основні правові положення, застосовні до інциденту, який ви розслідуєте. У цьому випадку відповідним застосовним правом є міжнародне гуманітарне право (МГП), серйозні порушення якого у разі навмисного їх скоєння становлять собою воєнні злочини відповідно до міжнародного кримінального права (МКП). Також релевантними можуть бути й інші порушення МКП, наприклад, злочини проти людяності і геноцид. Такий інструктаж проводиться для того, щоб ви знали, яка інформація є важливою для ваших розслідувань, а також

про важливість можливості продемонструвати нейтральність процесу збору доказів. Попри те, що часто необхідно коментувати питання, які є *релевантними* для правової оцінки, наприклад, чи був присутній військовий персонал або чи джерело здається надійними, це не є завданням розслідувачів коментувати правомірність нападу. Натомість, розслідувачі повинні документувати інцидент відповідно до найвищих можливих стандартів, надаючи детальний підсумок та технічний аналіз знайденої інформації.

Практичний: Ви отримаєте *Рекомендації щодо стилю і шаблон інциденту*, розроблені задля забезпечення послідовного і належного використання мови у ваших письмових документах. Ви також розроблятимете спільні ресурси як команда, що дозволить вам краще зрозуміти матеріали, на які ви можете натрапити, наприклад, які види озброєння є в наявності кожної зі сторін, як їх ідентифікувати та наслідки їхнього використання.

III: Категорії інформації

У процесі збору та опису інформації потрібно чітко цитувати та категоризувати свої джерела. Загалом існує дві різні категорії джерел інформації чи контенту, проте обов'язково будуть певні накладки:

- i) **Контент, який можна досліджувати, або основний контент:** Це детальні елементи онлайн контенту (наприклад, індивідуальні відео, фотографії, твіти, записи у Wikimaria, записи про переміщення суден), до яких ви як аналітик з проведення розслідувань на основі відкритих джерел можете застосовувати свої експертні знання для того, що в подальшому отримати певні висновки. Тобто, інакше кажучи, контент, який можна дослідити та перевірити на предмет достовірності та/або важливості при перехресній перевірці автентичності інших елементів контенту. Контент, який можна досліджувати, є тим, що можна аналізувати та підсумовувати для формування висновків.
  - Онлайн аудіовізуальний контент (**OAVC**), у тому числі контент, який генерується користувачами (**UGC**), та аудіовізуальний контент, який

публікується організаціями, наприклад, НУО чи засобами масової інформації

- Супутникові знімки
- Судноплавні треки, авіаційні треки, журнали погоди та інші форми інструментів і джерел для розслідувань на основі відкритих джерел
- Публікації (пости) у соціальних мережах, які можна використовувати для сприяння проведенню розслідувань на основі відкритих джерел, наприклад, для визначення хронології чи початкового визначення геолокації, або ті, які можна аналізувати у великій кількості для виявлення закономірностей у тексті
- Сайти, які зберігають запити користувачів, такі як Google Maps та Wikimapia

ii) Описовий контент: Це будь-який опублікований онлайн контент, зазвичай у письмовій формі, проте який не можна досліджувати із використання технік проведення розслідувань на основі відкритих джерел. Наприклад, якщо надійна НУО публікує свідчення свідків, це буде описовим контентом, так само як і стаття у ЗМІ з описом певної події. Такий контент не обов'язково є більш чи менш надійним, ніж контент, який можна досліджувати, проте до нього ви не застосовуєте свої навички, і тому його слід розрізняти. Як зазначено вище, деякий контент у письмовому вигляді може бути контентом, який можна досліджувати (наприклад, окремі твіти або фотографію свідоцтва про смерть), питання полягає у тому, чи це можна робити з використанням технік проведення розслідувань на основі відкритих джерел. Завжди корисно переглядати та підсумовувати описовий контент, який часто може бути дуже надійним, проте, власне кажучи, це не ті розслідування на основі відкритих джерел, в яких ви зацікавлені.

IV: Підготовка

Перш ніж розпочинати розслідування, будь ласка, виконайте такі дії:

1. Переконайтеся в тому, що ваш комп'ютер зашифрований, має встановлений надійний пароль та окремий профіль користувача для вашої роботи, пов'язаної з підрозділом «із питань правосуддя та відповідальності».

2. Встановіть Hunchly у Chrome

Завантажте Hunchly звідси. Після завантаження потрібно буде ввести ключ ліцензії, який ви отримаєте електронною поштою.

3. Встановіть VPN

Переконайтеся у тому, що у вас встановлений VPN. Це потрібно для вашої безпеки та меншою мірою для стандартизації будь-яких ризиків, пов'язаних з алгоритмічним представленням контенту на основі вашої реальної особи або місця знаходження під час проведення розслідувань. Bellingcat надає вам підписку на Mullvad VPN. Якщо ви використовуєте інший VPN, потрібно отримати погодження від провідного розслідувача та підготувати пам'ятну записку про це. У ній потрібно зазначити рішення щодо можливості використання такого провайдера та обґрунтування такого рішення.

Переконайтеся у тому, що вихідний вузол знаходиться у США, оскільки деякі результати у пошукових системах в Європі є обмеженими. У разі використання альтернативного вузла потрібно отримати дозвіл провідного розслідувача та підготувати пам'ятну записку про таке рішення.

4. Створіть віртуальні облікових записів у всіх основних соціальних мережах

Створення онлайн ідентичності захистить вас від розкриття своєї особи під час проведення онлайн розслідування, при цьому ви і далі матимете доступ до певних платформ. Для проведення дослідження знадобиться новий **[обмежений]** обліковий запис. Це як слугуватиме для захисту розслідувачів, так і зменшить можливість негативного втручання алгоритмічного підбору у результати пошуку на основі попередньої історії.

У випадку Facebook та Twitter вам знадобляться віртуальні облікові записи для отримання доступу до інформації, яка там міститься. У випадку Youtube та Instagram ви можете отримати доступ до інформації без облікового запису. Переконайтеся в тому, що ви вийшли зі своїх особистих облікових записів у Youtube та Instagram.

[обмежені дані]

Запишіть всю цю інформацію у своїй вкладці у Таблиці пристроїв, у тому числі інформацію про ваші дослідницькі облікові записи, щоб уможливити їх відслідковування.

5. Коли ви створите новий дослідницький обліковий запис, вам потрібно буде шукати інформацію англійською, українською та російською мовами зі свого облікового запису, щоб алгоритми пошукових систем вивчали, в якому саме контенті ви зацікавлені. Це може зайняти певний час.
6. Ви ніколи не повинні зв'язуватися з джерелом або якимось взагалі взаємодіяти з облікового запису без отримання погодження на це. Якщо ви переконані, що надзвичайно важливо зв'язатися з джерелом, поговоріть про це із провідним розслідувачем.

Комунікація

Під час проведення таких розслідувань команда буде діяти як одне ціле, що працює злагоджено. Для цього члени команди повинні розуміти та часто обговорювати прогрес у проведенні дослідження, оцінювання джерел та будь-які питання, які можуть виникати. Для комунікації буде створено канал у Slack для членів команди задля обговорення таких питань. У випадку особливо чутливої інформації (у тому числі чутливої юридичної чи особистої інформації) команда використовуватиме груповий чат у Signal. Не використовуйте особисті повідомлення або інші непов'язані чати для обговорення розслідувань.

V: Розслідування

Під час розслідування важливо записувати всі кроки процесу для того, щоб зробити розслідування таким, яке можна відтворити і відслідковувати. Так само важливо забезпечувати безпеку своєї онлайн ідентичності, щоб захистити себе та достовірність розслідування.

1. Увімкніть VPN

- Перш ніж розпочинати будь-яку частину розслідування, переконайтеся у тому, що у вас увімкнений VPN та що ви захищаєте свою онлайн ідентичність.

2. Вийдіть з облікового запису та увійдіть до облікового запису

- Переконайтеся у тому, що ви вийшли зі своїх інших облікових записів у всіх соціальних мережах та пошукових системах.
- Увійдіть у свої пасивні дослідницькі облікові записи за потреби.

3. Створіть папку про розслідування

- Увійдіть до нашого приватного хмарного диску через свій обліковий запис Bellingcat у Google (це буде спеціальний Google Drive по роботі в Україні) і створіть папку стосовно інциденту, який ви розслідуєте. Назвіть її, використовуючи ідентифікаційний номер інциденту. Це буде спільна папка, тому переконайтеся, що ніхто з команди не створив таку саму папку. У цій папці має міститися таке:
  - Документ Google Doc по оцінюванню, названий «Оцінювання інциденту CIVXXXX» – скопіюйте та вставте шаблон інциденту у цей документ;
  - Документ Google Doc для ваших дослідницьких нотаток, названий «Дослідницькі нотатки щодо CIVXXXX – ІМ'Я СЛІДЧОГО»;
  - Таблиця Google, названа «Посилання щодо CIVXXXX»;
  - Папка для файлів Hunchly, названа «Файли Hunchly»;
  - Папка для зображень і відео, названа «Зображення та відео»;
  - Папка для інших файлів, названа «Інше».

5. Увімкніть Hunchly

- Створіть справу у Hunchly стосовно інциденту і переконайтеся, що ви її обрали. Назвіть її, використовуючи ідентифікаційний номер інциденту. Увімкніть Hunchly у своєму профілі розслідування: відтепер буде вестися запис всіх сторінок, які ви будете відвідувати у вікні Chrome.
  - Якщо вам потрібно зробити щось, не пов'язане із дослідженням фактів, використовуйте інший браузер, щоб зменшити рівень інформаційного шуму у Hunchly.
  - **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ:** Не використовуйте той самий пристрій в особистих цілях та для проведення розслідувань. Якщо вам потрібно зробити щось особисте на пристрої, який ви використовуєте для проведення розслідувань, наприклад, перевірити пошту, написати комусь повідомлення або скористатися своїм сховищем паролів, переконайтеся у тому, що ви це робите в окремому вікні браузера, щоб Hunchly не вів запис цієї особистої інформації у ході розслідування. Якщо у вас немає іншого вибору, окрім як використовувати той самий пристрій для особистого користування та проведення розслідувань, будь ласка, зазначте причини цього і переконайтеся, що ваш провідний розслідувач знає про це. Важливо, щоб розслідування залишалися повністю ізольованими.
  - Не редагуйте свою інформаційну панель у Hunchly. Якщо вам потрібно щось видалити (наприклад, особисту інформацію, яку ви випадково могли розкрити), проконсультуйтеся із провідним розслідувачем, який може зробити помітку про такі зміни.

Зауважте, що деякі відео на деяких платформах можуть вимагати доказу особи для перегляду через жорстокий чи чутливий характер контенту. У такому разі дозволяється переслати посилання та подивитися його, використовуючи інший обліковий запис, який є належним чином верифікованим, наприклад, ваш звичний обліковий запис Bellingcat, за умови що єдине, що ви робите поза межами робочого процесу підрозділу «із питань правосуддя та відповідальності», – це перегляд відео.

VI: Виявлення / збір контенту

За потреби, перегляньте ще раз матеріали юридичного інструктажу, щоб переконатися, що слідуєте всім раціональним напрямкам слідчої роботи.

Переконайтеся в тому, що ви добре ознайомлені із основними поняттями міжнародного гуманітарного права так, щоб ви могли впізнати всю релевантну інформацію, яка вказує як на існування, так і на відсутність порушення МГП. Надзвичайно важливо не пропустити інформацію, яка могла б бути корисною для будь-якого майбутнього обвинуваченого. Тримайте напоготові свою Таблицю про дослідження фактів, щоб ви могли ознайомитися із тим, в якому напрямку мають вас вести ваші пошукові запити. Однак, важливим є і ваш здоровий глузд – ваше завдання полягає у тому, щоб виявити всі аспекти того, що трапилося, враховуючи всі можливості, залишаючись при цьому відкритим і нейтральним, а також у тому щоб знайти весь помірно релевантний контент. Вам потрібно розслідувати як безпосередньо дії, які спричинили шкоду, яку ви документуєте, так і будь-які інші пов'язані з цим події, які є релевантними.

Загалом, завданням вашого розслідування є дізнатися все можливе про відповідний інцидент. У шаблоні з оцінювання інциденту містяться деякі ключові запитання, та Таблиця про дослідження фактів розроблена для надання допомоги, проте може бути корисно підготувати список запитань, на які ви плануєте відповісти, щоб вони скеровували вас у процесі, та за бажання ви можете обговорити їх із юридичною командою. Зокрема, слід пам'ятати про важливість активного дослідження альтернативних можливостей і способів проведення розслідування, щоб переконатися у відсутності впливу когнітивних упереджень на вас.

Після завершення вище описаних кроків ви готові розпочинати пошук контенту для свого розслідування.

Переконайтеся, що ви записали ключові слова, за якими ви здійснюєте пошук, і занотуйте найбільш успішні випадки розширеного пошуку (щоб зробити своє розслідування таким, яке можна відтворити, та переконатися, що ви продовжуєте з того, на чому закінчили, якщо для розслідування потрібен більше ніж один сеанс). Робіть це шляхом ведення журналу пошуку у документі із Дослідницькими нотатками. Якщо ви шукаєте щось не очевидне, зробіть запис про причину проведення такого пошуку. У разі внесення невеликих змін до пошуку зробіть про це запис. Також зробіть запис про те, які пошукові системи ви використовували, та у разі використання чогось незвичного поясність чому.

Архівування та сортування роботи

У процесі проведення всього розслідування усі ваші пошуки та вебсторінки будуть архівуватися Hunchly, а контент буде зберігатися організацією Mnemonic через таблицю архівування, до якої у Mnemonic є доступ. Будь-яке знайдене вами посилання, яке може бути релевантною інформацією чи доказом, потрібно внести до таблиці архівування, щоб Mnemonic могла це помітити. Mnemonic архівуватиме всі відео та фото матеріали, які ми використовуємо під час проведення цих розслідувань. У довгостроковій перспективі після завершення вашого розслідування усі релевантні матеріали будуть надіслані до цієї організації, та ви/Bellingcat не нестиме відповідальність за збереження контенту.

У випадку контенту, який можна досліджувати, завжди намагайтеся знайти найбільш раннє онлайн джерело (**Оригінальне онлайн джерело**) повного тексту, відео чи зображення. Такий найбільш ранній користувач має бути особою, яку цитують у разі використання контенту, навіть якщо її пост не є тим способом, як ви вперше натрапили на цю інформацію. Версія контенту, яку ви вирішуєте надіслати для збереження і на яку ви посилаєтеся у своєму звітові про інцидент, є тією версією, яка буде збережена у базі даних Uwazi, та особу, яка опублікувала це онлайн, буде позначено як «джерело». Ваші файли Hunchly повинні відслідковувати, як ви натрапили на таку найбільш ранню версію. Якщо пізніша версія контенту має кращу якість або є довшою, її також потрібно зберегти.

Переконайтеся, що ви вказуєте посилання на Оригінальне онлайн джерело за можливості і цитуєте користувача, автора, організацію та платформу чи вебсайт, звідки ви взяли контент. Аналіз онлайн джерела може бути корисним, особливо якщо ви впевнені у тому, що це перша особа, яка опублікувала контент, або якщо така особа стверджує, що вона безпосередньо знає про її достовірність. Усвідомлюйте упередження та маніпуляції – навіть якщо ви коли-небудь відчуваєте невпевненість, запитайте інших розслідувачів чи провідного розслідувача. Однак, це все відбувається окремо від верифікації контенту, що зрештою є метою. Упереджене чи недостовірне джерело все одно може публікувати контент, який можна незалежно верифікувати, і цей матеріал потрібно оцінювати в кожному індивідуальному випадку.

Окрім збереження контенту організацією Mnemonic ми будемо використовувати Uwazi для того, щоб вести журнал доказів, які ви вважаєте релевантними для аналізу і для побудови справи. Все, що можна дослідити, потрібно позначати відповідним чином у таблиці Mnemonic, оскільки це стане сигналом для системи, що це потрібно перенести в Uwazi.

До того ж, гарною практикою є збереження для себе власних копій для ознайомлення і їх збереження у своїй папці на хмарному диску. У випадку **зображень**: Завантажте зображення, які є релевантними для вашого розслідування, та збережіть їх у своїй приватній папці стосовно інциденту на хмарному диску. Назвіть зображення «ID(ідентифікаційний номер) інцидент_фотох», де x означає унікальний номер, закріплений за цим зображенням. Юридична команда внесе контент в Uwazi і повідомить вам, коли він буде готовий для перегляду.

У випадку **відео**: Завантажте відео, які є релевантними для вашого розслідування, та збережіть їх у своїй приватній папці стосовно інциденту на хмарному диску. Назвіть відео «ID(ідентифікаційний номер) інцидент_відеох», де x означає унікальний номер, закріплений за цим відео.

Якщо ви думаєте, що зображення чи відео, яке у вас є, може бути корисним для іншого розслідувача, зв'яжіться з ним у нашому каналі комунікації і тоді перемістіть контент у спільну папку на хмарному диску, щоб він міг отримати до нього доступ.

Після завершення розслідування юридична команда встановить інцидент та осіб в Uwazi для того, щоб розслідувачі їх переглянули та далі заповнювали базу даних. Це буде робитися у відповідності з Робочим процесом Uwazi, Довідником Uwazi та Посібником для слідчих.

Супутникові знімки

Вважається, що відсутній ризик видалення супутникових знімків, тому їх не потрібно зберігати, проте їх може бути корисно завантажити для перегляду, зокрема, коли підписка на відповідну службу є обмеженою у часі.

Супутникові знімки «До і після» можна групувати разом у записі з доказами у Uwazi та прив'язати до конкретної події.

Ви можете використовувати оплачені джерела супутникових знімків, доступні для вас: **[обмежено]**

VII: Верифікація та аналіз

Цей етап розслідування включає геолокацію, хронолокацію, підтвердження та опис контенту. Це стане підґрунтям для інформативного наповнення верифікації у ваших Дослідницьких нотатках і зрештою для Звіту з оцінювання інциденту – кінцевого продукту вашого розслідування. Цей процес верифікації потрібно чітко продемонструвати у межах Оцінювання інциденту.

Оцінювання інциденту буде використовуватися як відкритий документ, який міститиме всю вашу роботу з проведення верифікації і висновки, та має слідувати рекомендаціям, викладеним у **посібнику щодо стилю**. Це є вашим нейтральним описом того, що ви знайшли, та вашого аналізу того, що це означає. Це не є офіційним експертним звітом, і ви можете вільно коментувати будь-які питання, які ви вважаєте релевантними для інформування читачів про те, що трапилося.

Зробіть описові нотатки про проведену вами роботу з верифікації кожного елементу контенту, перехресні посилання, використовуючи гіперпосилання на інші елементи. Це можна зробити за допомогою скріншотів, щоб продемонструвати, що описується. Кожне розслідування має початок і кінець, проте в реальності будь-які нотатки про верифікацію зазвичай є відкритим документом. Вони не є «доказами» самими по собі, а радше є описом значущості доказів. Звіти повинні писатися доступним стилем, проте ваша цільова аудиторія складається з осіб, які розуміють поняття геолокації, хронолокації та перехресних посилань. У майбутньому вам може бути потрібно написати довший, дуже детальний звіт про геолокацію у разі, якщо розглядається можливість використання розслідування як доказів у конкретному провадженні, проте на цьому етапі не потрібен такий рівень деталізації.

Повідомлені загиблі або постраждалі особи

Процес обчислення загиблих серед цивільного населення може бути складним, та точні цифри часто є неточними через існування суперечливих повідомлень. Ідентифікація цивільних осіб та членів збройних сил в умовах конфлікту також становить собою проблему під час розслідування смертей і постраждалих серед цивільного населення із використанням розслідувань на основі відкритих джерел. З огляду на це членам команди радять не намагатися обчислювати кількість постраждалих осіб.

Ми будемо авторитетно повідомляти про реальну кількість загиблих цивільних осіб, лише коли наявні прямі докази із використанням елементів, які можна досліджувати, наприклад, - фото/відео свідочтв про смерть, лікарняні документи або фото могил, - які можна проаналізувати та співвіднести із фото чи відео мертвих тіл чи пацієнтів із пораненнями, яких видно у контенті із відкритих джерел або повідомлень у ЗМІ. Будуть враховуватися достовірність і надійність онлайн джерела. У разі включення до звіту підтвердженої кількості потрібно чітко зазначити, що це лише те, що Bellingcat зміг підтвердити з використанням методів проведення розслідувань на основі відкритих джерел; це не обов'язково суперечить цифрам зі звітів інших НУО, які часто будуть вищими, оскільки вони працюють на місцях, проводять опитування сімей та персоналу лікарень. Слідчі також будуть усвідомлювати правовий статус цивільних осіб, які беруть безпосередню участь у бойових діях.

Приблизно обчислену кількість постраждалих із новинних репортажів, звітів МНУО та інших джерел потрібно включати як Описовий контент для повноти картини, проте не потрібно коментувати їхню достовірність, якщо тільки не має можливості проаналізувати їх із використанням вище описаного методу.

Описуючи постраждалих, використовуйте термін «військовий персонал», якщо ви вважаєте, що хтось може бути бійцем, та уникайте надмірного використання терміну «цивільна особа». Причиною цього є те, що «цивільна особа» є водночас і юридичним, і описовим терміном, а також те, що в українському конфлікті цивільні особи беруть безпосередню участь у бойових діях, що спричиняє правові труднощі. Також бажано повідомляти про постраждалих осіб без зазначення того, чи вбиті або поранені особи є цивільними чи ні, наприклад, описуючи «молодого чоловіка у джинсах та футболці».

Перегляньте контент, враховуючи можливість того, що він може зображати чи бути індикатором сексуального або гендерно-зумовленого насильства – див. Додаток III.

Ми не присвоюємо офіційний рейтинг впевненості чи ступінь ймовірності стосовно будь-яких результатів або висновків. Краще використовувати термінологію, яка відповідає так званій «мові впевненості», наприклад, «видається», «вказує», «азначає» або «переконливо показує/вказує». Однак, слід уникати надмірного використання мови непевності, якщо у вас є підстава впевнено дійти певного висновку. Прикладом є: «ця подія ймовірно трапилася 12 березня чи до цієї дати», якщо елемент було опубліковано 12 березня; або «цю зброю ймовірно доставили після 25 травня з огляду на її серійний номер».

Вихід з облікового запису

Після завершення сесії розслідування виконайте нижче описані дії, щоб переконатися в тому, що ви можете продовжити з того, на чому закінчили, не наражаючи на ризик вашу онлайн безпеку або розслідування.

- Збережіть всі важливі посилання і зачіпки у своєму журналі пошуку та таблицях із посиланнями.
- Внесіть посилання до таблиці Mnemonic. Проставте теги для контенту, який можна дослідити, та будь-чого іншого, що, на вашу думку, має опинитися в Uwazi.
- Завантажте весь контент, який ви хочете зберегти до папки щодо Інциденту на диску Google Drive Українського проєкту.
- Вимкніть Hunchly і закрийте всі вкладки та браузері.
- Видаліть все, що ви завантажили на комп'ютер, та очистіть корзину.
- Вимикайте ноутбук на ніч та будь-коли, коли ви подорожуєте або коли є ризик його крадіжки. Це зменшує ризик того, що крадій зможе отримати доступ до ваших даних.

VIII: Ролі та обов'язки

Розслідувачі – всього десять

Провідний розслідувач: Нік Уотерс (Nick Waters)

Розслідувачі першої інстанції: **[шестеро розслідувачів – імена видалено]**

Координування із юридичною командою щодо проєктування процедур: **[шестеро розслідувачів – імена видалено]**

Розслідувачі -аналітики: *[трое розслідувачів – імена видалено]*

Юридична команда

Провідні юристи: Дербла Міноуг (Dearbhla Minogue), Шівон Аллен (Siobhan Allen), за підтримки Шарлотт Ендрюз-Бріскоу (Charlotte Andrews-Briscoe)

Спеціальні консультанти: Професор Івонн МакДермотт (Professor Yvonne McDermott) (докази, міжнародне кримінальне право), Д-р Іоанніс Калпузос (Dr Ioannis Kalpouzos) (міжнародне гуманітарне право, міжнародне кримінальне право).

ДОДАТОК І – УПЕРЕДЖЕННЯ

1. Як зазначено в юридичному інструктажі, будь-яке розслідування, яке призводить до збору доказів, має бути настільки неупередженим і комплексним, наскільки це можливо, щоб бути справедливими до особи, проти якої такі докази зрештою використовуються. Відтак, ця методологія вживає заходів задля пом'якшення впливу упереджень.

Впливи алгоритмів

2. Впливи алгоритмів пошукової системи та соціальних мереж є аспектом, який потрібно враховувати під час проведення розслідувань із використання даних із відкритих джерел. З огляду на те, наскільки такі алгоритми становлять загрозу всебічності розслідувань, найдоречнішим заходом реагування є використання розширеного пошуку та різноманітних ключових слів у пошуку. До того ж, ми виявили, що алгоритми поступово вивчають конкретний дослідницький обліковий запис, тому такий обліковий запис із проведення розслідувань на основі відкритих джерел є необхідною частиною онлайн розслідування.
3. МакДермотт та інші (2020 рік) ([McDermott et al., \(2020\)](#)) дають таке визначення алгоритмічного упередження: *«упередження, закладене у дизайні алгоритмів та їхньому використанні, часто через вже упереджені дані режиму навчання. Алгоритмічне упередження може впливати на те, які результати бачать користувачі під час пошуку, а також на порядок, в якому представлено результати»*. Протокол Берклі зазначає таке про технічне упередження:

«Використовуваний браузер, пошукова система, пошукові терміни та синтаксис можуть призвести до дуже різних результатів, навіть якщо основний запит однаковий. Властиві упередження в архітектурі та алгоритмах Інтернету, що використовуються пошуковими системами та вебсайтами, можуть загрожувати об'єктивності

результатів пошуку. На результати пошуку також може впливати низка технічних факторів, включаючи використовуваний пристрій та його розташування, а також попередню історію пошуку користувача та активність в Інтернеті. Розслідувачі, що ведуть розслідування з використанням даних у відкритому доступі, повинні врівноважити такі упередження, застосовуючи методології, щоб гарантувати максимальну різноманітність результатів пошуку, наприклад, шляхом виконання кількох пошукових запитів та використання різноманітних пошукових систем та браузерів. Розслідувачі повинні знати, що на результати пошуку також можуть впливати інші чинники, в тому числі внаслідок розбіжностей у цифровому середовищі, у результаті чого інформація в Інтернеті може бути нерівномірно доступною для певних груп чи верств суспільства».

Що таке алгоритми?

4. **Алгоритми роботи пошукової системи** – це набір вказівок, які описують, як пошукова система має здійснювати пошук та в якому порядку і форматі вона має показувати результати. Такі вказівки включають комплексні методи оцінювання релевантності та якості потенційних результатів пошуку для кожного окремого пошукового запиту так, щоб пошукова система могла спершу показувати результати, які є найбільш релевантними для користувача. Такі алгоритми є необхідними для функціонування пошукових систем. Такі алгоритми можуть враховувати, з-поміж інших факторів, складні логічні висновки про семантичне значення наданих пошукових термінів, а також висновки про те, що міг шукати користувач на основі іншої інформації про користувача (пошукової історії, місця знаходження, мови тощо). Пошукова система також може робити висновки про якість і нещодавність вебсторінок, а також про орієнтовну релевантність для інших користувачів із подібними пошуковими запитами. Ця інформація використовується пошуковою системою для прогнозування того, які результати пошуку найімовірніше будуть релевантними для користувача, і для надання

задовільної відповіді на запит. **Алгоритми соціальних мереж** – це набір правил, які диктують те, який вид контенту користувач бачить у своїй стрічці та в якому порядку на основі прогнозів алгоритму про релевантність контенту для користувача. Обидва види алгоритмів використовують загальні характеристики про користувача (місце знаходження, пристрій, файли cookie, тощо), а також конкретні подробиці (пошукова історія, облікові записи, на які підписаний користувач, переглянуті відео, тощо) для висвітлення чи пошуку контенту, який за прогнозами буде найбільш цікавим для користувача. Інакше кажучи, ці алгоритми є саме тим, що робить пошук корисним для більшості людей більшість часу.

5. Малоімовірно, що алгоритми роботи пошукової системи самостійно можуть мати яскраво виражене, очевидне політичне упередження до оцінювання результатів пошуку. Проте алгоритми можуть групувати контент на основі подібних моментів та ймовірностей, що два елементи контенту, які містять подібні слова і фрази, зацікавлять ту саму особу. До того ж, оскільки алгоритми роблять припущення з огляду на те, де перебуває особа та якою мовою здійснюється пошук, з-поміж інших факторів, результати пошуку можуть відображати інтереси більшої групи населення, включаючи політичні вподобання такого населення. Інакше кажучи, алгоритми можуть показувати користувачу те, що, як вони вважають, користувач хоче знайти, а не те, що теоретичний більш «об'єктивний» користувач хотів би знайти. Візьмемо приклад результатів пошуку ВВС системою Google для користувача, який нібито знаходиться у Сполученому Королівстві, тоді як пошук із використанням тих самих пошукових термінів у Росії може дати посилання на статтю у російських державних ЗМІ. Алгоритми показують контент на основі того, в чому зацікавлена більшість людей у тих регіонах.
6. Відтак, це є реальністю, що алгоритми вирішуватимуть, що пропонувати користувачам, якщо вони здійснюють пошуки поверхневого рівня (у випадку пошукових системи) або пасивно гортають соціальні мережі. Якщо користувач більше нічого не робить і не вживає заходів для проведення додаткового дослідження або пошуку інформації в інший спосіб, за певних обставин користувач може бачити, принаймні зверху у стрічці чи результатах пошуку,

контент, який віддає перевагу одній зі сторін конфлікту із вище описаних причин. Однак, такі прості пошуки та гортання стрічки є неприйнятними для проведення розслідування чи верифікації. Наприклад, жоден онлайн розслідувач не буде просто гортати стрічку, пасивно дивлячись, який контент з'являється, подібно до того, як це робить звичайний користувач. Онлайн розслідувачі повинні розуміти і використовувати методологію проведення розслідування, яка розрахована на пошук релевантного контенту.

Чому взаємодія з алгоритмами у процесі проведення розслідування на основі відкритих даних є іншою?

7. Як зазначено вище, алгоритми роботи пошукової системи пропонують результати на основі того, що означають, як вони припускають, пошукові терміни для користувача, а також на основі об'єктивних критеріїв щодо якості вебсторінок. У такі функції за замовчування суттєво втручаються активний характер та рівні конкретності, характерні для пошуків під час проведення розслідування на основі відкритих даних. Використання **цілових та складних пошукових термінів** має подвійний вплив: якщо пошуковий запит є дуже конкретним, він може показати алгоритму значення запиту і допомогти знайти найбільш релевантну сторінку. Однак, найпомітнішим впливом буде лише те, що це суттєво зменшить кількість індексованих вебсторінок, які алгоритм має розмістити у певному порядку. Використання комбінації нейтральних та упереджених пошукових термінів кількома мовами ще більше обмежує обсяг вибору результатів алгоритмом, що в результаті призводить до замовчування потенційно релевантного контенту. Тим не менш, завжди буде певне ухвалення рішень алгоритмом.
8. Алгоритмічне відслідковування вподобань користувачів є **перевагою** для завдань розслідування на основі відкритих джерел. Основною цільовою аудиторією алгоритмів пошуку (принаймні у випадку пошуків про поточну

ситуацію) є люди, які хочуть знайти відносно мейнстрімний контент певної якості; наприклад, стаття з гарною репутацією без надмірної кількості спливаючих вікон зі спамом, яка цитується багатьма іншими джерелами. Онлайн розслідувачі не обов'язково зацікавлені в такому переважно Описовому контенті; від пошукових систем вони хочуть місцевий контент, невеликі блог-пости із контентом, який можна досліджувати, від першої особи; упереджені матеріали з обох сторін, які демонструють інсайдерські знання, дошки оголошень та інші матеріали, які не шукає середньостатистичний користувач. Від соціальних мереж вони хочуть нішові облікові записи, такі як облікові записи агрегаторів та зрештою окремих представників громадськості, які публікують пости про свій особистий досвід. Відтак, у випадку розслідування на основі відкритих даних це насправді є значною перевагою, що профіль дослідника будується з огляду на попередню активність. Це видно із труднощів, з якими зіткнувся розслідувач по ситуації в Україні, стосовно пошуку будь-якого релевантного контенту, коли він лише створив свій дослідницький обліковий запис – алгоритмам знадобилося біля тижня, щоб зрозуміти, що він хотів місцевий український і російський контент, контент із низьким трафіком та/або деталізований контент. До цього йому показували мейнстрімний контент, наприклад, BBC.

9. З огляду на вище зазначене Bellingcat рекомендує бути обережними із твердженнями про те, що вибіркоче надання контенту *обов'язково* передбачає «упередження». «Упередження» вказує на несправедливість, що не завжди є правдою у випадку надання різного контенту залежно від вище описаних факторів. І справді, відповідні алгоритми є необхідними для того, щоб допомагати із проведенням онлайн розслідувань, оскільки без них дослідники взагалі б не могли знаходити релевантний контент.
10. Хоча не можливо бути абсолютно впевненим у тому, що 100% релевантний контент, який існує в інтернеті, показано зверху серед результатів пошуку по одному запиту, гарні розслідування включають багато методів для того, щоб

відшукати релевантний контент. Саме це, а не (наприклад) вибір певної точки виходу з'єднання певної країни чи видалення файлів cookie, матиме суттєвий вплив на комплексність результатів пошуку. Див. нижче інформацію про віртуальні приватні мережі (VPN). Однак, стосовно того, наскільки упередження, пов'язане із факторами, описаними у Протоколі Берклі, може впливати на пошуки Bellingcat, ми вживаємо певні заходи для пом'якшення впливу або щонайменше для рандомізації будь-якого технічного упередження. Таке основоположне обґрунтування описано детальніше далі.

11. Отож, методологія, яка використовується Bellingcat, дозволяє розслідувачам контрольовано працювати з реаліями алгоритмічного вибору, пом'якшуючи вплив будь-якого можливого упередження та отримуючи переваги від вибіркового представлення результатів пошуку, а також використовуючи переваги алгоритмів для отримання доступу до нішового контенту.

Віртуальні приватні мережі

12. VPN використовуються для приховування IP адреси і захисту трафіку користувача. Вони створюють зашифрований тунель, через який проходить інформація користувача, зрештою виходячи у певному вузлі з IP адресою, відмінною від адреси оригінального користувача. У результаті цього створюється уявлення для відповідного вебсайту чи пошукової системи, що IP адреса, відмінна від адреси користувача, здійснює пошук чи отримує доступ до сайту.
13. Окрім того, що VPN є необхідними із міркувань безпеки, вони також впливають на результати роботи алгоритму, оскільки IP адреса користувача може впливати на результати пошуку. Однак, не до кінця зрозуміло, як саме алгоритми впливають на результати пошуку на основі IP адреси; і застосовуються вище викладені загальні міркування про алгоритми.
14. До того ж, IP адреса вихідного вузла VPN ймовірно використовувалася й іншими людьми, всі з яких мають власні звички щодо перегляду інформації, що впливає на алгоритм пошукової мережі. Цей вплив неможливо обчислити. Отож, їх

використання передбачає по суті заміну певною мірою відомого фактору (справжньої IP адреси користувача) на повністю невідомий фактор. Відтак, використання VPN може пом'якшувати вплив упередження, проте в теорії він також може замінити його іншим видом упередження.

15. Зрештою, оскільки алгоритми пошукових систем є закритими через право власності і по суті є «чорними скриньками», надзвичайно складно точно продемонструвати, які заходи можуть ефективно забезпечити отримання всього релевантного контенту. Однак, було ухвалено рішення використовувати VPN, тому що вони є необхідними із міркувань безпеки, яку вони надають розслідувачу, а також тому що вони як мінімум усувають будь-який вплив алгоритму, безпосередньо пов'язаний із активністю з IP адрес, що використовуються розслідувачами Bellingcat. Задля повноти інформації варто зазначити, що розслідувачі підрозділу «з питань правосуддя та відповідальності» використовують дослідницькі облікові записи, дані яких не стираються перед кожною сесією – щоб алгоритми системи пошуку отримували доступ до іншої інформації, яка може ідентифікувати попередню активність користувача. Відтак, використання VPN приховує реальну IP адресу користувача, але не звички слідчого щодо перегляду інформації та історію.
16. VPN дозволяють користувачу обирати «вихідний вузол» (тобто IP адресу вихідного вузла, яку бачить система пошуку чи вебсайт) у певній країні. Не можливо обрати країну, яка б привернула більше чи менше гіпотетичного упередження, ніж інша. Щоб уникнути запровадження інших ненавмисних видів упередження, активно обираючи вихідний вузол у певній країні, було ухвалено попереднє рішення обирати країну, в якій знаходиться розслідувач, коли використовує VPN. Однак, враховуючи, що більшість часу розслідувачі будуть перебувати в юрисдикціях, в яких деякі дані фільтруються з огляду на Загальний регламент про захист даних, було вирішено, що вихідний вузол буде встановлено у США. До того ж, із моменту початку конфлікту деякі результати, наприклад, із російських державних ЗМІ, [не будуть показуватися](#) європейським користувачам у соціальних мережах, таких як Twitter. Однак, такі облікові записи все ще доступні у Сполучених Штатах Америки.

Браузери та різні види пошукової активності

17. Протокол Берклі рекомендує використовувати різні **браузери**, але через те, що Bellingcat використовує Hunchly у Google Chrome, було ухвалено рішення не використовувати додаткові браузери. Bellingcat вважає, що використання відповідного браузера не міг би впливати на отримані результати настільки, щоб переважити недоліки, пов'язані із проведення пошуків без використання Hunchly або із незручністю через використання численних браузерів із працюючим плагіном Hunchly (щодо яких потім потрібно було б проводити перехресну перевірку).
18. розслідувачі будуть здійснювати пошуки англійською, українською та російською мовами, використовуючи терміни, які є настільки стандартизованими, наскільки можливо стосовно розслідувань. Російсько- та україномовні розслідувачі готові допомагати виключно англійськомовним розслідувачам, а також щоб забезпечити, що результати пошуку, отримані такими розслідувачами, не є проблематично обмеженими через неспроможність розслідувачів природньо урізноманітнити пошукові терміни у відповідь на те, що вони знаходять. Вони також будуть використовувати Google та Yandex на додачу до будь-яких інших пошукових систем, які вважають доречними.

Використання пасивних дослідницьких облікових записів

19. Дослідницькі облікові записи потрібні для отримання доступу до соціальних мереж шляхом входу до таких облікових записів.
20. Розслідувачі Bellingcat не використовують свої справжні ідентичності із кількох причин, зокрема:
  - а. Використання пасивного дослідницького облікового запису захищає особу розслідувача. Якби дослідник використовував особистий обліковий запис та, скажімо, випадково вподобав би пост особи, яка його цікавить, це б насторожило особу, що співробітник Bellingcat переглядав її профіль.

Це б могло призвести до видалення потенційних доказів або навіть спроб вести спостереження за розслідувачем.

- b. Подібним чином, використання пасивних дослідницьких облікових записів захищає осіб, які становлять інтерес, і потенційні джерела. Якби особу, яка опублікувала відео, зупинили на блокпості і військовослужбовець перевіряв би її телефон, а там були б пости, які вподобав співробітник Bellingcat, то могло б становити ризик для такої особи.
- c. Зрештою, використання нового облікового запису в соціальних мережах може допомогти пом'якшити вплив потенційного вибору алгоритму на основі профілю розслідувача, який у нього є в особистому обліковому записі.

21. Хоча в ідеалі було б добре створювати новий пасивний дослідницький обліковий запис для кожного нового розслідування, в реальності це не можливо з огляду на такі причини:

- a. Соціальні мережі мають запроваджені процеси для виявлення ботів чи неавтентичної поведінки, і тому для створення стабільних облікових записів, які не буде видалено, потрібно пройти певний процес. Цей **[процес займає досить багато часу – подробиці приховано]**. Якщо соціальна мережа впевнена, що обліковий запис є несправжнім, його буде видалено, і процес потрібно буде починати із самого початку.
- b. Постійне генерування нових облікових записів у соціальних мережах видається соціальним мережам надзвичайно неприродним. Хоча можна уникнути уваги, використовуючи VPN, ймовірно соціальна мережа все одно зможе ідентифікувати слід користувача на основі інших елементів інформації, наприклад, версії браузера, мови, налаштувань часу на пристрої, розміру вікна, файлів cookies і навіть того факту, що він використовує VPN. Деякі платформи, наприклад, банки, навіть можуть ідентифікувати шахрайських користувачів на основі того, як вони взаємодіють із вебсайтом. Існує невеликий ризик того, що якщо платформа ідентифікує слід користувача, який постійно створює

несправжні облікові записи, така платформа може назавжди позбавити такого користувача можливості створювати додаткові облікові записи.

Видалення файлів cookie та даних про роботу в браузері

22. Файли cookie є невеликими частинами даних, які вебсайт розміщує у браузері користувача. Вони допомагають відслідковувати користувача по різних сайтах і допомагають унікально ідентифікувати користувача. В теорії це може впливати на те, яка саме інформація показується користувачу. Відтак, всі файли cookie та інші дані про роботу в браузері можна було б видалити до початку сесії розслідування для пом'якшення впливу будь-якого потенційного алгоритмічного відбору, що робить припущення про користувача. Однак, видалення файлів cookie є тривожною ознакою для соціальних мереж і часто призводить до швидкого видалення дослідницьких облікових записів, коли це проводиться у поєднанні з іншими кроками, які вживаються.
23. У будь-якому випадку видалення файлів cookie не призводить до видалення інформації, яку вебсайт збирає про пошуки, що виконуються, коли користувач увійшов у свій обліковий запис на різних платформах, включаючи Google, Facebook і Twitter. Відтак, після входу до пасивного дослідницького облікового запису, що є неминучим, розслідувач передає певну інформацію навіть за умови використання VPN та видалення файлів cookie.
24. Із цих причин та оскільки, як зазначено вище, наші розслідувачі виявили, що алгоритмічне відслідковування є корисним, було вирішено не видаляти систематично файли cookie та дані про роботу в браузері до початку сесії розслідування. Це б призвело до неодноразового видалення пасивних дослідницьких облікових записів, які часто є надзвичайно важливими для отримання доступу до інформації на певних платформах. Попри те, що це уможлиблює алгоритмічне відслідковування, ми переконані, що це обґрунтовано стосовно потреби отримувати доступ до соціальних мереж та враховуючи види пошуків, які слідчі будуть проводити.

25. Плагін Privacy Badger – це плагін, розроблений для попередження відслідковування трекерами третіх сторін вебсайтів, які відвідує індивідуальний користувач. Його насамперед встановлюють із міркувань безпеки для того, щоб вебсайтам було складніше ідентифікувати користувача.

Упередження щодо доступу

26. У всіх людей не однаковий доступ до мейнстрімних платформ соціальних мереж. Це включає постраждалих осіб або свідків, наприклад, осіб старшого віку, осіб, які зазнали впливу внаслідок відключення інтернету, а також осіб, яких окупанти можуть змушувати не використовувати соціальні мережі. Російських онлайн критиків все частіше можуть змушувати мовчати на західних та російських платформах через хвилю арештів та переслідувань, які там мають місце. Також важливо враховувати отримання доступу до точки зору та доказів російських сил чи проросійських осіб, враховуючи, що західні соціальні мережі почали запроваджувати заходи, спрямовані на те, щоб зупинити поширення інформаційних кампаній, які фінансуються російським урядом. Відтак, можливо, що такі платформи, як Twitter можуть вважатися «проукраїнськими» в контексті представлення точок зору. Будь-що чи все з вищезазначеного може означати, що певний релевантний контент, чи то проукраїнський, чи то проросійський, менш ймовірно буде завантажуватися на мейнстрімні платформи.

27. Bellingcat може шукати лише те, що дійсно є на цих платформах, і не може впливати на основоположні причини упередження щодо доступу. Однак, Bellingcat усвідомлює ці фактори та вживає заходи для пом'якшення впливу всіх потенційних упереджень, використовуючи нейтральні та різноманітні пошукові терміни та шукаючи як російські, так і українські соціальні мережі і групи за можливості.

Людський фактор

28. Під когнітивним упередженням мається на увазі велике різноманіття ненавмисних підсвідомих уявлень, які можуть впливати на сприйняття, пам'ять, раціональні судження та поведінку. Існує багато видів когнітивного упередження, кожен із яких призводить до того самого проблематичного результату: розслідувачі зосереджують забагато уваги на певній інформації і недостатньо на іншій. Когнітивні упередження неможливо усунути – вони еволюціонували, щоб уможливити функціонування людського мозку та ухвалення рішень за наявності такої кількості інформації, з якою інакше було б неможливо впоратися. Однак, упередження можуть бути дуже шкідливим у кримінальних розслідуваннях і можуть наражати на небезпеку пошук правди.

29. Як зазначено в інших розділах, Bellingcat не є офіційним слідчим органом, проте підрозділ “з питань правосуддя та відповідальності” намагається відтворювати стандарти, використання яких очікується від офіційних слідчих тією мірою, наскільки це можливо з огляду на його розмір та природу як неприбуткової організації. Робота Bellingcat над розслідуваннями, пов'язаними з Росією дотепер та вжиття певних заходів Росією по відношенню до Bellingcat у відповідь на це призвели до появи надзвичайно антагоністичних відносин, включаючи публічні прояви ворожості з обох сторін. І справді, Росія класифікує Bellingcat як «іноземного агента» та «Небажану організацію». Такі антагоністичні відносини неможливо усунути в ретроспективі, і вони і далі наразі мають прояви онлайн.

30. Розслідувачі Bellingcat повинні усвідомлювати, що це може призвести до обвинувачень у тому, що їхні розслідування із питань правосуддя та відповідальності не можуть бути надійними через притаманне Bellingcat упереджене ставлення до Росії. З метою пом'якшення впливу будь-якого реального чи можливого когнітивного упередження Bellingcat вживає такі дії:

- Початок розслідування без встановленої гіпотези про те, що трапилося чи яка сторона несе відповідальність за це;
- Активне розслідування всіх можливих версій у випадку кожного розслідуваного інциденту, наприклад, шляхом пошуку військового обґрунтування для кожного російського нападу;

- Пошук по всіх платформах, включаючи проросійські соціальні мережі і групи;
- Проведення інтенсивної верифікації щодо кожного елементу контенту незалежно від того, чи він опублікований проукраїнськими чи проросійськими джерелами;
- Опрацювання списку запитань у методології задля забезпечення того, що жодні релевантні версії розслідування не ігноруються через упередження;
- Розділення між розслідувачами, які пройшли інструктаж та які працюють над розслідуваннями із питань правосуддя і відповідальності, та розслідувачами, які не проходили такий інструктаж, і керівництва Bellingcat. Останні не працюватимуть над розслідуваннями із питань правосуддя і відповідальності; та
- Буде здійснюватись додатковий перегляд розслідувань керівником команди розслідувачів та юридичною командою.

Використання соціальних мереж

- Оскільки існують певні перетини між персоналом Bellingcat і розслідувачами із питань правосуддя і відповідальності, які також працюватимуть над журналістським контентом, нереально накласти на розслідувачів із питань правосуддя і відповідальності заборону щодо використання соціальних мереж. Однак, їх заохочують бути помірними, якщо вони вирішують публікувати щось. Може підніматися питання можливого упередження, якщо члени підрозділу «з питань правосуддя та відповідальності» публікують пости про ситуацію в Україні та їхні пости вважаються незбалансованими.

31. Зрештою, реальною проблемою чи питанням, на яке потрібно відповісти, є те, чи будь-які гіпотетичні упередження означають, що розслідувачі не в змозі проводити об'єктивні та вичерпні розслідування. Керівник команди розслідувачів та юридична команда впевнені, що команда з проведення розслідування, яка пройшла відповідні ввідні інструктажі, більш ніж спроможна враховувати ризик когнітивного упередження та активно вживати заходів, щоб

усвідомлювати ризик і реагувати на нього, використовуючи вище описані дії; відтак, відсутній ризик несправедливості, пов'язаний із використанням роботи Bellingcat проти російського обвинуваченого.

ДОДАТОК II: ЗАХИСТ ДАНИХ, ПРИВАТНІСТЬ ТА ПРИЄДНАННЯ ДО ЗАКРИТИХ ГРУП

1. Дотримання зобов'язань щодо захисту даних, повага до права користувачів соціальних мереж на приватність і утримання від отримання несанкціонованого доступу до онлайн інформації – все це є питаннями, які є важливими самими по собі. Однак, дотримання всіх відповідних правил є вдвічі важливішим через можливий вплив на допустимість доказів на національному чи міжнародному рівнях.
2. GLAN і Bellingcat попросили спеціалізованих юристів із питань захисту даних надати рекомендації щодо відповідності проєкту вимогам стосовно захисту даних та щодо будь-яких інших ризиків, пов'язаних із приватністю. Проєкт має відповідати букві і духу Загального регламенту про захист даних, і ми це робимо, дотримуючись загальних принципів захисту даних та використовуючи систему контрольованого управління даними, яка включає всі відповідні оцінювання ризиків. Постійно розробляються відповідні політики та угоди із зовнішніми організаціями у письмовому вигляді із врахуванням порад юристів.

Приєднання до закритих груп

3. Деякі соціальні мережі дозволяють користувачам створювати групи, які не є відкритими для всіх користувачів такої платформи без дозволу власників. Такі групи називають або «приватними», або «закритими» групами – Bellingcat використовує термін «закриті», а не «приватні» з огляду на нижче викладені причини.
4. Закриті групи у соціальних мережах містять надзвичайно важливі докази, пов'язані із вчиненням найтяжчих злочинів – від корисним чином скомпільованих матеріалів користувачів до контенту виконавців. Існує багато причин, чому потрібно бути обережними із приєднанням до закритих груп у

соціальних мережах. Цей проєкт визначає закриті групи як групи, які мають будь-які критерії для приєднання, наприклад, коли потрібно надсилати запит або коли потрібне запрошення (і цей процес не є автоматизованим і не використовується лише для виявлення і відсіювання ботів). Цей проєкт не поширюється на приєднання до груп у WhatsApp чи Signal, оскільки вони не вважаються відкритими джерелами.

5. Онлайн закриті групи становлять собою «сіру зону» по відношенню до визначення інформації з відкритих джерел, яка визначена таким чином відповідно до Протоколу Берклі: **загальнодоступна інформація, яку будь-який представник громадськості може спостерігати, купувати чи запитувати, не вимагаючи особливого правового статусу чи санкціонованого доступу**. Попри те, що закриті групи мають певні вимоги щодо вступу і відтак вимагають «санкціонований доступ», деякі з них є настільки великими і невибірковими, що *по суті* вони не мають вимоги отримання санкціонованого доступу для приєднання. Цей проєкт вважає, що деякі закриті групи є настільки великими, що по суті становлять собою інформацію з відкритих джерел.
6. У Сполученому Королівстві, де базується провідний розслідувач, відповідно до Закону про неправомірне використання комп'ютерних технологій (СМА) 1990 року це від початку (*prima facie*) є кримінальним правопорушенням приєднуватися до закритих груп шляхом обману, оскільки акти отримання доступу шляхом обману становить собою «несанкціонований» доступ до інформації у розумінні Закону. Відповідно до цього Закону відсутні аргументи захисту, пов'язані з публічними інтересами. Також є пов'язані правопорушення відповідно до Закону про захист даних 2018 року та Закону про слідчі повноваження 2016 року. Конкретні подробиці інших правопорушень в європейських юрисдикціях наразі невідомі, проте до отримання іншої інформації безпечніше буде вважати, що там існують подібні або еквівалентні правопорушення.
7. Відповідно до Загального регламенту про захист даних, також є підстави для того, щоб бути дуже обережними стосовно приєднання до закритих груп шляхом

введення в оману (див. окремі політики та рекомендації щодо Загального регламенту про захист даних).

8. З огляду на все вищезазначене, розслідувачі Bellingcat із питань правосуддя та відповідальності мають бути обережними щодо не отримання **несанкціонованого** доступу до закритих груп.

9. Ми будемо працювати лише відповідно до такої політики проведення пасивного дослідження:

- Жодного приєднання до груп через використання активного обману, наприклад, прикидаючись проросійською чи проукраїнською особою або інакше вдаючись до обману стосовно своєї особи, зв'язків чи цілей;
- Жодної безпосередньої взаємодії з особами, наприклад, намагаючись подружитися з людьми чи обмінюючись повідомленнями.

10. Однак, за певних обставин можна приєднатися до закритих груп, якщо ми вважаємо, що було досягнуто ефективної авторизації. Це буде оцінюватися в кожному окремому випадку, враховуючи, зокрема, правовий режим, в якому зрештою очікується використовувати розслідування. Нижче представлені випадки є прикладами того, коли це може бути дозволено:

- Вимога щодо отримання «запрошення» є не більше ніж просто засобом для відсіювання ботів. Такі групи не вважаються «закритими».
- Розмір та членство у групі є такими, що по суті відсутні критерії для членства.
- До групи можна долучитися, використовуючи слабкий та нейтральний обліковий запис, наприклад, з фотографією автомобіля чи героя мультфільму на аватарці профілю;
- Група може бути вибірковою щодо членства у ній, але у своєму запиті на приєднання до групи ви зазначаєте, що ви є «західним» розслідувачем, який проводить розслідування на основі відкритих джерел та який зацікавлений у питаннях відповідальності. Таким чином ви отримуєте

ефективну авторизацію навіть за умови невикористання своєї справжньої ідентичності;

- Групам не будуть повідомлятися ні ваша справжня ідентичність, ні той факт, що ви працюєте на Bellingcat. Це відповідає нашій політиці використання дослідницьких облікових записів на всіх платформах задля вашого захисту та захисту осіб, з якими ви можете взаємодіяти. Якщо ви хвилюєтеся, що той факт, що ви працюєте у Bellingcat, може суттєво вплинути на те, чи вам дозволять приєднатися до групи (навіть за умови повідомлення того, що ви проводите розслідування із метою забезпечення відповідальності), ви можете або не приєднуватися до групи, або після обговорення із провідним розслідувачем для проведення оцінювання ризиків спробувати приєднатися до групи, використовуючи пустий обліковий запис, безпосередньо названим «Дослідницький обліковий запис Bellingcat», або реальний обліковий запис Bellingcat. Якщо такому обліковому запису дозволять приєднатися, ви можете тоді приєднатися до групи, використовуючи свій обліковий запис під псевдонімом, видаливши звідти обліковий запис, пов'язаний із Bellingcat, якому дали доступ, оскільки ви будете впевненими, що ви не отримуєте «авторизацію» обманом.

11. Цей проєкт веде список закритих груп, до яких розслідувачі приєдналися, із зазначенням обґрунтування такого приєднання. Це такі групи:

Назва групи і посилання	Платформа	Кількість членів	Обґрунтування

12. Проєкт розробить процедуру, якої потрібно буде дотримуватися у разі виявлення особливо важливої закритої чи приватної групи, до якої неможливо приєднатися без введення в оману. Це буде передбачати координування з офіційними органами влади для передачі їм облікового запису без зволікань або для сприяння інакшим чином їхньому доступу до облікового запису із використанням облікових записів Bellingcat або контекстуальних знань.

ДОДАТОК III: СЕКСУАЛЬНІ ТА ГЕНДЕРНО-ЗУМОВЛЕНІ ЗЛОЧИНИ

Визначення

1. У цьому додатку використовуються поняття у таких значеннях:

- a. *Гендер* у цьому контексті відповідає визначенню з Римського статуту, яке стосується «двох статей – чоловічої та жіночої у контексті суспільства», а й також з урахуванням того, що особи можуть мати й інші гендерні ідентичності. До того ж, «це визначення визнає соціальну побудову гендеру та супровідні ролі, поведінку, види діяльності та риси, притаманні жінкам і чоловікам, дівчатам і хлопцям».¹
- b. *Гендерно зумовлене насильство* у цьому контексті відповідає визначенню Управління Верховного комісара ООН з прав людини: це «вважається будь-яким шкідливим діянням, спрямованим проти осіб чи груп осіб на основі їхнього гендеру».²
- c. *Сексуальне насильство* є підвидом гендерно-зумовленого насильства³; воно може охоплювати будь-яку «сексуальну дію, спробу домогтися сексуального акту, небажані сексуальні коментарі або загравання, або інші дії спрямовані проти сексуальності особи з застосуванням примусу, будь-якою особою, незалежно від її стосунків із жертвою, у будь-якій обстановці, зокрема, вдома та на роботі, проте не обмежуючись ними».⁴ Приклади сексуального насильства можуть включати, проте не

---

¹ Офіс прокурора МКС, 'Стратегічний документ із питань сексуальних і гендерно-зумовлених злочинів' (жовтень 2014 року), с. 3.

² Управління Верховного комісара ООН з прав людини, 'Сексуальне і гендерно-зумовлене насильство у контексті перехідного правосуддя' (жовтень 2014 року), с. 1.

³ Управління Верховного комісара ООН з прав людини, 'Інтегрування гендерного аспекту до розслідувань стосовно прав людини' (2018 р.), с. 9; Міжнародний протокол із документування та розслідування сексуального насильства в умовах конфлікту (2017 р.) Міністерства закордонних справ Сполученого Королівства (далі за текстом – 'Міжнародний протокол') с. 18; Управління Верховного комісара ООН з прав людини, 'Сексуальне і гендерно-зумовлене насильство у контексті перехідного правосуддя' (жовтень 2014 року), с. 1.

⁴ Міжнародний протокол, с. 18; Управління Верховного комісара ООН з прав людини, 'Сексуальне і гендерно-зумовлене насильство у контексті перехідного правосуддя' (жовтень 2014 року), с. 1; Всесвітня організація охорони здоров'я, 'Насильство щодо жінок: Насильство з боку інтимного партнера та сексуальне насильство щодо жінок' (2016 р.), с. 2.

обмежуючись ними, зґвалтування, сексуальний напад, погрози сексуального насильства, каліцтво статевих органів, сексуальне рабство, примусову проституцію, примусову вагітність, примусове оголення, торгівлю людьми, примусовий аборт або стерилізацію та сексуальне катування.⁵

- d. *Гендерно-зумовлені злочини* слідує подібному визначенню та позначають злочини, «скоєні щодо осіб, чи то жінок, чи то чоловіків, з огляду на їхню стать та/або соціально створені гендерні ролі. Вони можуть включати несексуальні напади на жінок і дівчат, чоловіків і хлопців через їхній гендер».⁶
- e. *Сексуальні злочини* – це «фізичні і нефізичні діяння із сексуальним елементом»⁷, які становлять собою злочини, широко визначені міжнародними законами або прогресивними національними правовими системами.
- f. *Гендерний аспект*, у цьому контексті, «вимагає розуміння відмінностей у статусі, владі, ролях і потребах чоловіків і жінок та впливу гендеру на можливості і взаємодії людей».⁸
- g. *Гендерний аналіз* – це інструмент для дослідження, аналізу та розуміння владної динаміки та взаємодій, нерівностей і відмінностей між різними гендерами та того, як вони впливають на соціальні норми.⁹ Він може використовуватися для розуміння та осмислення того, чи гендер впливав на злочини та як саме.¹⁰
- h. *Міждисциплінарний підхід* враховує взаємозв'язок між дискримінаційними якостями, з якими стикаються особи, такими як вік, раса, гендерна ідентичність, стать, соціально-економічний статус, релігія,

---

⁵ Міжнародний протокол, с. 18; Управління Верховного комісара ООН з прав людини, 'Сексуальне і гендерно-зумовлене насильство у контексті перехідного правосуддя' (жовтень 2014 року), с. 1.

⁶ Офіс прокурора МКС, 'Стратегічний документ із питань сексуальних і гендерно-зумовлених злочинів' (жовтень 2014 року), с. 3.

⁷ Офіс прокурора МКС, 'Стратегічний документ із питань сексуальних і гендерно-зумовлених злочинів' (жовтень 2014 року), с. 3.

⁸ Офіс прокурора МКС, 'Стратегічний документ із питань сексуальних і гендерно-зумовлених злочинів' (жовтень 2014 року), с. 3.

⁹ Офіс прокурора МКС, 'Стратегічний документ із питань сексуальних і гендерно-зумовлених злочинів' (жовтень 2014 року), с. 4.; Управління Верховного комісара ООН з прав людини, 'Інтегрування гендерного аспекту до розслідувань стосовно прав людини' (2018 р.), с. 7.

¹⁰ Офіс прокурора МКС, 'Стратегічний документ із питань сексуальних і гендерно-зумовлених злочинів' (жовтень 2014 року), с. 4.

культура, сексуальна орієнтація, із метою контекстуалізації діянь і розуміння того, як вони є сексуальними за характером і тяжкістю.¹¹

Короткий огляд

2. Сексуальне та гендерно-зумовлене насильство (СГЗН) часто зустрічається в умовах збройного конфлікту. СГЗН криміналізоване міжнародною правовою спільнотою відповідно до міжнародного кримінального права, а також є забороненим відповідно до міжнародного права прав людини та міжнародного гуманітарного права. У цьому додатку описані кроки, вжиті Bellingcat та GLAN для визначення і належного поводження з інформацією, яка вказує на скоєння СГЗН із метою сприяння проведенню розслідувань сексуальних та гендерно-зумовлених злочинів (СГЗЗ).
3. Bellingcat та GLAN визнають, що як розслідувачі, які проводять розслідування на основі відкритих даних, підрозділ «з питань правосуддя та відповідальності» не має можливості повноцінно розслідувати інциденти, пов'язані з СГЗН, та що самої лише інформації з відкритих джерел буде не достатньо для розслідування таких злочинів. Однак, через характер конфлікту високоюмовірно у матеріалах будуть зустрічатися інциденти СГЗН, що будуть аналізуватися у ході проведення розслідування на основі відкритих онлайн джерел, або будуть ознаки того, що СГЗН може відбуватися чи вже відбулося. Відтак, потрібно запровадити систему роботи з цими злочинами окремо та у спосіб, який поважає гідність постраждалої особи. Підрозділ із питань правосуддя та справедливості слідує підходу «не нашкодь»¹² у всіх розслідуваннях, але особливо у випадку СГЗН, враховуючи додаткові чутливі моменти та етичні міркування, пов'язані з СГЗН.¹³
4. Щоб переконатися в тому, що жодні випадки СГЗН, наявні в матеріалах із відкритих джерел, які переглядаються підрозділом «з питань правосуддя та

---

¹¹ Гаазькі принципи щодо сексуального насильства, с. 108.

¹² Див. Міжнародний протокол, с. 85-102.; Управління Верховного комісара ООН з прав людини, Посібник із питань моніторингу прав людини, Розділ 14, с. 8; Управління Верховного комісара ООН з прав людини, 'Інтегрування гендерного аспекту до розслідувань стосовно прав людини' (2018 р.), с. 25.

¹³ Кьоніг, А. та Еган У., «Влада та привілеї: розслідування сексуального насильства із використанням інформації з електронних відкритих джерел», Журнал міжнародної кримінальної юстиції, Випуск 19(1) (2012 р.), с. 60-62 (Koenig, A and Egan U, 'Power and Privilege: Investigating Sexual Violence with Digital Open Source Information', Journal of International Criminal Justice, Volume 19, Issue 1(2021)); Фонд ООН у галузі народонаселення «Повідомлення про гендерно-зумовлене насильство у гуманітарному контексті: Настільна книга журналіста» (2020 р.), Друге видання, с. 14 ('Reporting on Gender-Based Violence in Humanitarian Settings: A Journalist' Handbook').

відповідальності», не залишаються неідентифікованими, підрозділ «з питань правосуддя та відповідальності» запровадить практику проведення гендерного аналізу¹⁴ у випадку кожного основного розслідування. Команда має намір запровадити гендерний аспект у розслідування загалом, а не як окрему вправу. Інтегруючи гендерний аналіз до кожного основного розслідування, підрозділ «з питань правосуддя та відповідальності» сподівається пом'якшити вплив посилення гендерних норм через власні гендерні упередження кожного зі розслідувачів, а також уможливити використання міждисциплінарного підходу до розслідувань.¹⁵

5. Якщо інцидент, який конкретно включає СГЗН, стає одним з інцидентів, обраних у результаті процесу тріажу підрозділу «з питань правосуддя та відповідальності», буде створено окремий план розслідування, включаючи список пошукових термінів, які можуть у розмовному спілкуванні вживатися для позначення СГЗН.
6. Конкретний контент, пов'язаний із СГЗН та злочинами щодо дітей, буде зберігатися у дуже захищений спосіб із метою захисту особи постраждалих осіб та підозрюваних виконавців. Як описано нижче, базу даних UWAZI буде організовано так, що цей контент можна буде фільтрувати за потреби. Контент, перегляд якого ще більше принижуватиме гідність зображених на ньому осіб, буде мати обмежений доступ відповідно до потреб у доступі. Як і у випадку всього іншого контенту для розслідувань, розслідувачі підрозділу «з питань правосуддя та відповідальності» не повинні публічно публікувати/перепощувати такий контент.
7. **Примітка про згоду та повагу до постраждалих осіб:** з огляду на обставини, пов'язані із СГЗН у розслідуваннях на основі відкритих джерел,

---

¹⁴ Див. Управління Верховного комісара ООН з прав людини, 'Інтегрування гендерного аспекту до розслідувань стосовно прав людини' (2018 р.), с. 36-49. Див. також Кьоніг, А. та Еган У., «Влада та привілеї: розслідування сексуального насильства із використанням інформації з електронних відкритих джерел», Журнал міжнародної кримінальної юстиції, Випуск 19(1) (2012 р.), с. 67-68 (Koenig, A and Egan U, 'Power and Privilege: Investigating Sexual Violence with Digital Open Source Information', Journal of International Criminal Justice, Volume 19, Issue 1(2021)).

¹⁵ Див. Кьоніг, А. та Еган У., «Влада та привілеї: розслідування сексуального насильства із використанням інформації з електронних відкритих джерел», Журнал міжнародної кримінальної юстиції, Випуск 19(1) (2012 р.), с. 62-63, 67-68 (Koenig, A and Egan U, 'Power and Privilege: Investigating Sexual Violence with Digital Open Source Information', Journal of International Criminal Justice, Volume 19, Issue 1(2021)).

підрозділ «з питань правосуддя та відповідальності» не матиме можливості отримати поінформовану згоду постраждалої особи або осіб, зображених на контенті. Однак, задля зменшення будь-яких можливих негативних наслідків, пов'язаних із цим, підрозділ «з питань правосуддя та відповідальності» буде ділитися інформацією про СГЗН лише з органами прокуратури/міжнародними органами або партнерами після врахування всіх відповідних політик, які у них є та які спрямовані на захист гідності і недоторканості постраждалих осіб.

Практичні питання

8. Як згадувалося раніше, хоча розслідування на основі відкритих даних ніколи не зможуть провести повноцінне розслідування акту СГЗН так, як це можуть зробити традиційні розслідування, розслідування на основі відкритих онлайн джерел будуть дотримуватися зобов'язання визначати ознаки, місця знаходження та контекстуальну інформацію, пов'язані з такими злочинами. Однак, на відміну від інших злочинів, СГЗН може бути не таким очевидним для слідчого у ході проведення розслідування на основі відкритих джерел. Мета цього розділу полягає у наданні рекомендацій для розслідувачів стосовно того, яка фактична інформація може стосуватися СГЗН у матеріалах, що переглядаються.
9. Важливо зазначити, що СГЗН може скоюватися стосовно будь-кого будь-якого віку чи статі, включаючи чоловіків, жінок, дівчат і хлопців. Групи з певними характеристиками, які зазвичай частіше зазнають дискримінації, наприклад, представники спільноти ЛГБТК та особи з інвалідністю, вважаються такими, що належать до групи ризику.¹⁶ Розуміння перекресних форм дискримінації є особливо важливим у випадку роботи з СГЗН.¹⁷
10. Будь-яка фотографія або відео, на яких видно можливі безпосередні докази СГЗН («**Безпосередньо СГЗН**»)¹⁸, буде маркуватися тегом «можливе СГЗН» у базі даних Uwazi та будь-яких додаткових системах тегування, які використовує

---

¹⁶ Міжнародний протокол (2017 р.), с. 21

¹⁷ Міжнародний протокол (2017 р.), с. 56.

¹⁸ У цьому контексті безпосередньо СГЗН розуміється як СГЗН, яке очевидно можна побачити на візуальних зображеннях. Наприклад, відео згвалтування або фотографія оголеного полоненого.

підрозділ «з питань правосуддя та відповідальності». Ідея полягає у тому, що у разі обміну інформацією з міжнародними органами/органами прокуратури, такі інциденти, включаючи ті, які визначено як такі, що містять Ознаки СГЗН (див. п. 11 нижче), буде легко ідентифікувати і передати, навіть якщо в наявності буде не багато іншої інформації. Це дозволить міжнародним органам/органам прокуратури отримати «зачіпки» або додаткову інформацію по додаткових справах, які вони можуть розслідувати.

11. Гаазькі принципи щодо сексуального насильства також визначають кілька характерних ознак діяння, яке є сексуальним за своєю природою, що може допомогти краще визначати контент, про який розслідувачі мають пам'ятати і помічати:¹⁹

«1) Акт включав в себе оголення «сексуальної частини тіла» або фізичний контакт із такою частиною, у тому числі поверх одягу; 2) Акт повинен був бути сексуальним відповідно до наміру виконавця або сприйматися постраждалою особою чи її громадою як сексуальний за своєю природою; 3) Виконавець або третя особа має отримати сексуальне задоволення від діяння чи мала намір це зробити; 4) Цей акт, хоча і не обов'язково сексуальний сам по собі, мав намір вплинути на: а. сексуальну автономію або сексуальну недоторканість постраждалої особи, у тому числі її здатність займатися сексуальною діяльністю, відчувати сексуальне бажання або мати інтимні стосунки; б. сексуальну орієнтацію або гендерну ідентичність постраждалої особи; або с. репродуктивну здатність або репродуктивну автономію постраждалої особи; 5) Акт стосувався сексуальних натяків або мови з імпліцитним чи очевидним сексуальним підтекстом для постраждалої особи, громади або виконавця; 6) Акт включав використання, втручання, контроль або погіршення стану рідин чи тканин, пов'язаних зі статевою та репродуктивною здатністю, включаючи сперму, вагінальні рідини, менструальну кров, грудне молоко чи плаценту».

---

¹⁹ Гаазькі принципи щодо сексуального насильства, Декларація громадянського суспільства про сексуальне насильство, Частина 2: Ознаки того, що акт носить сексуальний характер, п. 1-6.

12. Прикладами форм безпосередньо СГЗН можуть включати такі:

- a. Зґвалтування – відповідно до Римського статуту, це поняття означає проникнення «у будь-яку частину тіла постраждалої особи чи виконавця за допомогою статевого органу або анального чи генітального отвору постраждалої особи із використанням будь-якого об'єкта чи будь-якої іншої частини тіла».

- b. Акти сексуального характеру – у міжнародному праві відсутнє конкретне визначення «сексуального насильства», проте у цілях проведення розслідувань підрозділом «з питань правосуддя та відповідальності» вважається, що це означає акти, які можна бачити чи трактувати як сексуальні. Наприклад:
  - i. Будь-що, пов'язане із «сексуальною частиною тіла»²⁰ або генітальними органами, наприклад:
    - 1. Побиття/напади/катування;
    - 2. Доторки;
    - 3. Поранення.
  - ii. У разі наявності оголеності/часткової оголеності – зверніть увагу: не лише постраждалі особи, а й підозрювані виконавці чи треті особи.

- c. Важливо зазначити, що [як видно з вище описаних ознак із Гаазьких принципів щодо сексуального насильства] сексуальне насильство не обов'язково має бути фізичним насильством – акт сексуального насильства «може бути сексуальним за своєю природою навіть за відсутності фізичного контакту».²¹
  - i. Наприклад, відео виконавців, які жартують про скоєння актів сексуального насильства перед полоненими, можна віднести до категорії сексуального насильства.²²

---

²⁰ Гаазькі принципи щодо сексуального насильства, Декларація громадянського суспільства про сексуальне насильство, Частина 2: Ознаки того, що акт носить сексуальний характер, п. 1.

²¹ Гаазькі принципи щодо сексуального насильства, Декларація громадянського суспільства про сексуальне насильство, п. 5.

²² Див. приклад, представлений у Кьоніг, А. та Еган У., «Влада та привілеї: розслідування сексуального насильства із використанням інформації з електронних відкритих джерел», Журнал міжнародної

- d. Гендерно-зумовлене насильство також може бути несексуальним. Наприклад, вбивство осіб певного гендеру через те, що вони належать до цього гендеру (див. гендерне переслідування нижче).
- e. У Римському статуті злочини СГЗН включені до розділу про потенційні злочини проти людяності, геноцид та воєнні злочини, у тому числі:
  - i. «Згвалтування, сексуальне рабство, примушення до проституції, примусова вагітність, примусова стерилізація чи будь-яка інша подібна за тяжкістю форма сексуального насильства»; «чи будь-яка інша форма сексуального насильства, яка також становить грубе порушення Женевських конвенцій».
  - ii. Гендерне переслідування – це ще один злочин, визначений у статті 7 (h), який «вчиняється щодо осіб на основі статевих характерних рис та/або на основі соціальних конструктів та критеріїв, які використовуються для визначення гендеру».²³ Групами, які можуть ставати об'єктом гендерного переслідування, можуть бути жінки, чоловіки, дівчата, хлопці та представники спільноти ЛГБТІК+.²⁴

13. Не всі елементи контенту, який аналізується Підрозділом із питань правосуддя та відповідальності, будуть містити матеріали, які зображають безпосередньо СГЗН. Елементи контенту, які мають ознаки або вказівки СГЗН, проте не містять вище згаданого безпосереднього СГЗН (див. п. 10), будуть маркуватися тегом «**Ознака СГЗН**» в Uwazi та будь-яких додаткових системах тегування, які використовує підрозділ «з питань правосуддя та відповідальності».

14. Поширені ознаки можуть мати місце у різноманітних контекстах, та їх було погруповано для використання слідчими:

- a. Напади та окупація²⁵
  - i. Захоплення або окупація домівок чи цілих сіл;

кримінальної юстиції, Випуск 19(1) (2012 р.), с. 66-67 (Koenig, A and Egan U, 'Power and Privilege: Investigating Sexual Violence with Digital Open Source Information', Journal of International Criminal Justice, Volume 19, Issue 1(2021)).

²³ Офіс прокурора МКС, 'ПРОЄКТ політики про гендерне переслідування' (листопад 2022 року), с. 3.

²⁴ Офіс прокурора МКС, 'ПРОЄКТ політики про гендерне переслідування' (листопад 2022 року), с. 3.

²⁵ Примітка: Жінки, у тому числі жінки старшого віку, дівчата та інші маргіналізовані громади, наражаються на особливо високий ризик СГЗН на окупованих територіях. Див. НУО Робоча група із питань жінок, миру і безпеки, 'Гендерний аналіз ситуації в Україні' (квітень 2022 року).

- ii. Захоплення, окупація, розграбування або встановлення військових блокпостів у/поблизу лікарень, шкіл, релігійних центрів та інших громадських місць;
- iii. Спрямування нападів на конкретні групи, наприклад, чоловіки і хлопці «призовного віку» (14-65 років), жінки/дівчата, діти або члени спільноти ЛГБТІК+;
- iv. Особливе, окреме чи відмінне поводження з чоловіками/старшими хлопцями порівняно з жінками/дівчатами/дітьми молодшого віку;
- v. Наявність осіб старшого віку, особливо жінок, які проживають самі;²⁶
- vi. Ознаки чи повідомлення про те, окупанти утримували групи жінок/дівчат протягом певного періоду часу у приватній локації;²⁷
- vii. Усні чи письмові сексуальні погрози/переслідування;
- viii. Принизливе поводження;
- ix. Інциденти, коли жінку/дівчину чи невелику групу жінок/дівчат знайшли мертвими та на самоті/у невеликих групах, може вказувати на те, що їх зґвалтували перед смертю;
- x. Спалені тіла.

b. Арешти та затримання

- i. Масові затримання будь-якої статі/гендеру/віку;
- ii. Роздягання або особистий огляд;
- iii. Принизливе поводження із затриманими;
- iv. Допити/катування під час тримання в ув'язненні;
- v. Цілеспрямований арешт окремо жінок/дівчат або чоловіків/хлопців;
- vi. Утримування в'язнів чоловічої та жіночої статі разом;
- vii. Утримування жінок і дівчат, зокрема, під контролем охоронців-чоловіків, а не жінок;

²⁶ В Україні є велика група населення жінок старшого віку, наприклад, у Луганській та Донецькій областях 71% домогосподарств у підконтрольних урядові районах очолювали жінки, 88% з яких мали вік у понад 60 років. CARE та ООН Жінки, 'Швидкий гендерний аналіз України' (травень 2022 року), с. 11.

²⁷ Наприклад, були повідомлення про те, що в Бучі 25 жінок та дівчат зґвалтували в підвалі одного будинку. Див. BBC, «Конфлікт в Україні: російські військовослужбовці зґвалтували мене та вбили мого чоловіка» ('Ukraine conflict: 'Russian soldiers raped me and killed my husband') (11 квітня 2022 року).

- viii. Поранення в результаті утримування можуть вказувати на СГЗН, особливо, якщо вони пов'язані із сексуальними чи репродуктивними органами;
  - ix. Повідомлення/зображення будь-якої форми оголення (ув'язнених чи інших осіб) під час арешту/утримування.
- c. Вербування та навчання
- i. Цілеспрямоване вербування жінок і дівчат сторонами збройного конфлікту (військовими, збройними угрупованнями тощо);
  - ii. Примусовий призив чоловіків/хлопців в окупованих районах;
  - iii. Виконання сексуальних актів/примусова оголеність у межах навчання;
  - iv. Цивільні жінки та діти, які проживають, працюють або перебувають у військових таборах чи бараках;
  - v. Публікації у соціальних мережах, які зображають членів збройних сил, що беруть участь у дискримінаційній поведінці, виправданні, підбурюванні до або жартах про СГЗН.
- d. Кампанії проти СГЗН
- i. Повідомлення осіб, які перебувають на місцях/громадських організацій/ЗМІ про СГЗН;²⁸
  - ii. Адвокаційні кампанії або кампанії у соціальних мережах проти СГЗН;
  - iii. Заяви залучених сторін з осудом СГЗН.
- e. Гуманітарна ситуація – хоча гуманітарна ситуація є масштабнішою ніж просто окрема ознака, розслідувачі мають усвідомлювати вищий ризик СГЗН у районах, де:
- i. Відсутній інтернет або мобільний зв'язок;
  - ii. Погана безпекова ситуація (економічна, фізична чи інша)/інфраструктура;
  - iii. Є вразливі групи населення;

---

²⁸ Див., наприклад, НУО Робоча група із питань жінок, миру і безпеки, 'Гендерний аналіз ситуації в Україні' (квітень 2022 року); CARE та ООН Жінки, 'Швидкий гендерний аналіз України' (травень 2022 року).

- iv. Зустрічається дискримінація, коли люди звертаються по прихисток/допомогу з житлом, у тому числі чоловіки, хлопці, трансгендерні особи, члени спільноти ЛГБТІК+, особи старшого віку та особи з інвалідністю;²⁹
- v. Є «неофіційні чи неперевірені притулки» для переміщених осіб;³⁰
- vi. Є більша кількість жінок/дівчат/дітей чи жінок/дівчат/дітей, які подорожують самі³¹;
- vii. Звіти надавачів послуг з охорони здоров'я можуть надавати інформацію про ситуацію (більша кількість жінок і дівчат, більше звернень із приводу сексуального здоров'я), хоча доступ до охорони здоров'я в Україні значно зменшився та існують перешкоди у доступі до охорони здоров'я за межами України;³²
- viii. Дискримінація чи повідомлення про дискримінацію щодо жінок і дівчат.

15. Варто зазначити, що цей список не є вичерпним, проте він надає основу, за допомогою якої слідчі можуть позначати, що вони натрапили на контент, який на перший погляд не є безпосередньо СГЗН. Буде текстовий бокс, в якому ви зможете пояснити, чому ви позначили контент як можливе СГЗН або ознаку СГЗН.

---

²⁹ Див. CARE та ООН Жінки, 'Швидкий гендерний аналіз України' (травень 2022 року), с. 24-25.

³⁰ CARE та ООН Жінки, 'Швидкий гендерний аналіз України' (травень 2022 року), с. 24.

³¹ Примітка: наразі більшість біженців з України є жінками та дівчатами. НУО Робоча група із питань жінок, миру і безпеки, 'Гендерний аналіз ситуації в Україні' (квітень 2022 року), с. 2.

³² НУО Робоча група із питань жінок, миру і безпеки, 'Гендерний аналіз ситуації в Україні' (квітень 2022 року), с. 2.

ДОДАТОК IV: ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ДІТЕЙ ТА ЗЛОЧИНИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ДІТЕЙ

Короткий огляд

1. Під злочинами проти дітей та злочинами, які впливають на дітей, («ЗПД») маються на увазі злочини, скоєні щодо всіх осіб віком до 18 років. Як і у випадку СГЗН, ЗПД є особливо чутливою темою, і до них потрібно підходити дуже обережно, приватно і з повагою до гідності дитини. Той самий підхід, який передбачає не завдання шкоди, захист даних і надання згоди та який було запроваджено для СГЗН у Додатку III вище, потрібно запровадити і у випадку ЗПД. Як і у випадку СГЗН, міждисциплінарний підхід є надзвичайно важливим для розуміння того, як злочини можуть впливати на дітей. Цей додаток потрібно читати у поєднанні із Додатком III.
2. Усі злочини, перелічені у Римському статуті та міжнародному праві, можуть впливати як на дітей, так і на дорослих. ООН визначила «Шість серйозних порушень проти дітей в умовах збройного конфлікту»³³:
  - a. Вербування та використання дітей;
  - b. Вбивство чи каліцтво дітей;
  - c. Сексуальне насильство щодо дітей;
  - d. Напади на школи чи лікарні;
  - e. Викрадення дітей;
  - f. Відмова у доступі до гуманітарної допомоги.
3. На додачу до цих злочинів та пересікаючись із цими злочинами, існує кілька злочинів, які стосуються конкретно дітей та перелічені у Римському статуті, зокрема³⁴:
  - a. Набір, вербування та використання дітей віком до п'ятнадцяти років для активної участі у бойових діях;

³³ Управління Спеціального представника Генерального секретаря у справах дітей і збройних конфліктів, 'Робочий документ № 1 Шість серйозних порушень проти дітей в умовах збройного конфлікту: правове підґрунтя» (жовтень 2009 року, оновлено у листопаді 2013 року).

³⁴ Див. Офіс прокурора МКС, 'Політика щодо дітей' (листопад 2016 року).

- b. Примусова передача дітей і попередження народжуваності;
  - c. Торгівля дітьми як форма рабства;
  - d. Напади на будівлі, які спеціалізуються на освіті та охороні здоров'я;
  - e. Катування і пов'язані злочини;
  - f. Переслідування;
  - g. Сексуальні та гендерно-зумовлені злочини.
4. Буде використовуватися подібна система маркування матеріалів, як і описана вище у випадку матеріалів, пов'язаних із СГЗН, зокрема:
- a. Будь-яку фотографію чи відео, на яких видно можливі прямі докази злочинів проти дітей, тобто особа, яка зазнала впливу, є очевидно дитиною, буде позначено тегом «**видно дітей**» в Uwazi та будь-яких додаткових системах тегування, які використовує Підрозділ із питань правосуддя та відповідальності. Як і у випадку СГЗН, ідея цього полягає у тому, щоб у разі обміну інформацією з міжнародними органами/органами прокуратури такі інциденти, включаючи ті, які мають Ознаки ЗПД (див. нижче), було легко ідентифікувати і передавати, навіть якщо не багато іншої інформації є в наявності. Це дозволить міжнародним органам/органам прокуратури мати «зачіпки» або додаткову інформацію до додаткових справ, які вони можуть розслідувати.
  - b. Елементи контенту, які мають вказівки на або ознаки ЗПД, але не зображають безпосередньо насильство або загрозу дітям, будуть маркуватися тегом «**Ознаки ЗПД**» в Uwazi та будь-яких додаткових системах тегування, які використовує Підрозділ із питань правосуддя та відповідальності. Існує величезна накладка із ознаками СГЗН. Розслідувачі пройдуть інструктаж із використання обмеженого підходу, щоб обирати варіант Ознаки ЗПД лише у разі, якщо вже не використовується інше маркування. Метою цього є уникнення маркування занадто великої кількості інцидентів як ЗПД, що буде некорисним. Деякими ситуаціями, які можуть містити Ознаки ЗПД, є такі:

i. Напади та окупація

1. Присутність дітей у зоні конфлікту;
2. Присутність дітей в окупованих районах;
3. Цілеспрямовані напади на школи, дитячі майданчики чи заклади догляду за дітьми;
4. Захоплення, окупація, розграбування або встановлення військових блокпостів у/поблизу лікарень, шкіл, релігійних центрів, інших громадських місць та інших місць, куди діти можуть часто приходити;
5. Присутність дітей у моменти, коли вчиняється насильство щодо членів їхньої сім'ї;
6. Цілеспрямовані напади на конкретні групи, наприклад, хлопців «призовного віку», дівчат, маргіналізованих дітей³⁵ або інші групи дітей;
7. Транспортування груп дітей³⁶;
8. Діти народжуються в умовах окупації та/або в результаті зґвалтування.

ii. Утримування

1. Утримування дітей;
2. Допит/катування утримуваних дітей.

iii. Вербування та навчання

1. Використання дітей-солдат;³⁷
2. Вербування, спрямоване на молоду аудиторію;

---

³⁵ Наприклад, в Україні є велика ромська меншина (приблизно 400 000), жінки з ромської меншини, опитані CARE та ООН, висловлювали «особливо глибоке» занепокоєння щодо своїх дітей. CARE та ООН Жінки, 'Швидкий гендерний аналіз України' (травень 2022 року), с. 11, 41.

³⁶ Наприклад, були повідомлення про викрадення понад 120 000 українських дітей до Російської Федерації. CBS News, «Майже дві третіх від 7,5 мільйонів дітей в Україні було переміщено за шість тижнів війни, за повідомленнями ООН» (квітень 2022 року) ('Almost two-thirds of Ukraine's 7.5 million children have been displaced in six weeks of war, U.N. says').

³⁷ Примітка: відповідно до Римського статуту, це стосується осіб віком до 15 років, проте присутність осіб віком від 15 до 18 років може бути ознакою того, що участь беруть і діти молодшого віку. Див. Генеральна асамблея ООН, Римський статут Міжнародного кримінального суду (востанне змінено у 2010 році), 17 липня 1998 року, стаття 8, п. xxvi.

3. Примусовий призов дітей віком до 18 років до армії в окупованих районах;
  4. Діти, які проживають, працюють або перебувають у військових таборах або бараках.
- iv. Кампанії проти ЗПД
1. Повідомлення від осіб на місцях/громадських організацій/ЗМІ про ЗПД;
  2. Адвокаційні кампанії чи кампанії у соціальних мережах проти ЗПД;
  3. Заяви залучених сторін з осудом ЗПД.
- v. Гуманітарний аспект
1. Все більша кількість дітей, які подорожують самостійно.
5. Як і у випадку додатку про СГЗН вище, цей список не є вичерпним, а натомість надає основу, за допомогою якої слідчі зможуть відзначати контент у разі, якщо натраплять на контент, який може бути ЗПД. Буде текстовий бокс, в якому ви зможете пояснити, чому ви позначили контент як «Видно дітей» або ознаку ЗПД.

ДОДАТОК V: ЮРИДИЧНИЙ ІНСТРУКТАЖ

До уваги: розслідувачів Bellingcat
РОЗСЛІДУВАННЯ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ

ПРАВИЛА ЗБОРУ, ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПРЕДСТАВЛЕННЯ ДОКАЗІВ

Чому нам потрібно враховувати юридичні аспекти на цьому етапі?

1. Якщо матеріали, зібрані у межах цього проєкту, коли-небудь будуть використовуватися у судовій справі, сторона захисту запитає про обставини, за яких їх було отримано, опрацьовано і збережено. Розслідувачі можливо будуть змушені давати свідчення у суді про те, як вони знайшли контент, та буде проводитися їх перехресний допит адвокатами сторони захисту.

Перевірка доказів

2. Справедливі судові процеси надають обвинуваченому (обвинуваченим) можливість оскаржити докази проти них. Коли сторона захисту не погоджується із доказами свідка, вона може вимагати викликати свідка до суду для дачі свідчень та намагатися оскаржити його свідчення. Це може включати перевірку доказів шляхом проведення перехресного допиту. Сторона захисту може досліджувати достовірність, пам'ять, мотиви свідка та будь-що, що може поставити під сумнів на його свідчення.
3. Електронний доказ (наприклад, відео) стосується важливих міркувань, пов'язаних зі справедливістю судового процесу. Загалом, докази у кримінальному судовому процесі «надаються» свідком, який може стверджувати про їх історію походження та надійність. Подібний сценарій

стосується і фотографа місця злочину, який за потреби може відвідати судове слухання; якщо сторона захисту стверджує, що фотограф був упереджений та несправедливо представив місце злочину, у сторони захисту є можливість провести перехресний допит фотографа про його дії. Іншим прикладом є відео з камери спостереження, яке може надати поліцейський, який перевіряв час на відео, щоб переконатися в його точності, або яке надав власник, котрий може розповісти про те, як зберігалось отримане відео. За цих обставин свідок може відреагувати на оскарження цілісності або послідовності електронних матеріалів. Такий варіант не доступний у випадку інформації, отриманої онлайн.

4. Оскарження доказів, отриманих онлайн, може відбуватися через заяви про недоречність їхнього використання з огляду на ряд причин, найімовірнішими з яких є:

- **Неупередженість:** Їх було зібрано у межах упередженого розслідування. Саме щодо цього в нагоді стане буде **методологія**.
- **Автентичність:** Мало місце втручання, підробка або редагування (чи до того, як Bellingcat їх отримав, чи після). Саме стосовно цього аспекту корисними є **збереження** та **верифікація**. Звісно ж, збереження відбувається так, щоб взагалі не можна було стверджувати про маніпуляції у період того, як Bellingcat зберігає файл. Автентичність відео на момент його виявлення зрештою буде доведена свідком-експертом у суді, який може бути аналітиком Bellingcat або особою, що не була залучена до розслідування. Також можуть викликатися інші експерти, наприклад, експерти-цифрові криміналісти, експерти з питань зображень або порівняння зображень.
- **Надійність:** Вміст є ненадійним, наприклад, тому що це часткове фото або тому що зображені речі, які не можливо в подальшому перевірити, скажімо, свідчення з чужих слів або наявність предметів, які можна рухати, таких як залишки бомби. Аналіз першого онлайн джерела доказу буде релевантним у випадку надійності (а також автентичності).

5. Саме тому так може статися, що розслідувачів Bellingcat попросять дати свідчення про те, як докази було отримано, опрацьовано та збережено. Участь у роботі підрозділу «з питань правосуддя та відповідальності» передбачає готовність виступати у суді свідком.

Допустимість та вага

6. Конкретні правила стосовно допустимості відрізняються залежно від юрисдикції, проте є широко застосовувані принципи, про які корисно пам'ятати. Для прикладу у цьому документі згадується звична практика, що використовується в Англії та Уельсі, а також правила Міжнародного кримінального суду стосовно доказів.
7. Оцінювання допустимості спрямоване на вирішення того, чи доказ взагалі можна представляти на розгляд суду у даному провадженні. Наприклад, в Англії та Уельсі рішення про допустимість доказів ґрунтуються на 2-етапному тесті. Першим етапом є **релевантність**. Докази є релевантними, якщо вони логічно слугують для доведення або спростування певного питання, яке потрібно довести. Під «служують для доведення» мається на увазі, що вони «використовуються для перевірки чи випробування». Наступним кроком є те, чи будуть застосовуватися якісь правила виключення. Припускається, що всі релевантні докази є допустимими; проте суд має дискрецію щодо виключення інакше визнаних допустимими доказів, якщо вони роблять провадження несправедливим. Якщо доказ допускається до провадження, присяжні будуть вирішувати, яку зрештою вагу йому призначити, заслухавши всі докази, у тому числі свідчення свідків про те, як його було знайдено та проаналізовано.
9. На рівні Міжнародного кримінального суду поріг допустимості є нижчим, при цьому менше уваги зосереджується на тому, яку вагу суддя призначить контенту. Буде проведено дуже подібний аналіз автентичності та надійності, проте в дещо іншому процесуальному порядку. Вагу визначатимуть відповідно до здорового глузду. Подібно до того як це може вплинути на

допустимість, дуже методична робота з проведення розслідування та верифікації може посилити впевненість в автентичності та надійності елементу контенту, що в результаті призведе до присвоєння йому більшої ваги.

Справедливість та виключення доказів

10. Основне правило про неприйняття доказів в Англії та Уельсі полягає у тому, що судді мають дискреційні повноваження відмовити у прийнятті доказів, якщо, на їхню думку, це мало б неприйнятно негативний вплив на справедливість провадження. Ухвалюючи таке рішення, суддя враховує всі обставини, у тому числі обставини, за яких було отримано докази. Це часто може перетворитися на пошук балансу між доказовою цінністю доказу та тим, наскільки упередженим такий доказ був би по відношенню до відповідача. На рівні МКС докази можуть виключатися подібним чином, якщо їхнє преюдиційне значення переважає їхню доказову цінність.
11. Застосовуючи ці поняття до онлайн аудіовізуального контенту, такого як відео, на якому зображено напад:
  - Етап 1, Релевантність: Відео, яке показує події, щодо яких ведеться судовий процес, є релевантним, тому що воно використовується для тестування чи випробовування частини обвинувачень, які потрібно довести. Якщо відео є очевидно та повністю фальсифікованим чи видозміненим, воно буде нерелевантним, оскільки воно взагалі не має потенціалу щось довести.
  - Етап 2, Допустимість: Якщо після цього оскаржуються автентичність та надійність відео, докази автентичності та надійності будуть зважуватися у порівнянні із негативним впливом на суддю або присяжних, які побачать це відео.
12. Часто нічого не можна сказати про надійність чи автентичність доказів із відкритих джерел, допоки не буде проведена певна аналітична робота щодо

них (стосовно джерела, файлу або ж самого контенту). Верифікація онлайн аудіовізуального контенту по суті підвищує ступінь того, наскільки справедливо буде представляти в суді такі докази, оскільки це вказує на його автентичність та надійність і відтак його доказову цінність.

13. **Докази зі слів інших** – це будь-яка заява, не зроблена у суді свідком наживо, якщо її представляють як доказ того, що таке твердження відповідає дійсності. Класичним прикладом буде свідок, який говорить суду: «Х сказав мені, що бачив, як У брав автомобіль». Х не присутній у суді, щоб оскаржити своє твердження, тому це не можна використовувати як доказ того, що У взяв автомобіль; це може лише встановлювати, що Х повідомив це свідку.³⁸ Тому логічно, що плітки зазвичай вважаються недопустимими в Англії та Уельсі, оскільки їх часто взагалі не можна перевірити, і тому вони ймовірніше будуть несправедливими по відношенню до обвинуваченого. Плітки не виключаються автоматично в МКС та інших міжнародних трибуналах, проте до них ставляться обережно. Контент розслідувань на основі відкритих джерел часто містить або супроводжується доказами зі слів інших, проте це не повинне ставати на заваді збору контенту, оскільки його можна верифікувати та перевірити іншими способами. Не всі висловлювання чи письмові повідомлення будуть плітками – за потреби це можна обговорити детальніше з юридичною командою.

ЧАСТИНА II: ОСНОВНІ КРОКИ, ОКРЕСЛЕНІ В МЕТОДОЛОГІЇ

14. Вище описані принципи та поняття є інформативним підґрунтям для методології, зокрема, для таких основних кроків.

---

³⁸ Прикладом із розслідування на основі відкритих онлайн джерел може бути твіт із відео вибуху, що супроводжується текстом «сьогодні відбулося бомбардування школи, повної дітей, у місті Саада, Ємен». По суті, тут міститься твердження про те, що «це відео зображає, як у школу влучає бомба, коли діти були всередині», проте таке твердження не робиться безпосередньо свідком у суді. Несправедливість по відношенню до обвинуваченого може виникнути із неможливості поставити автору такого твердження запитання про основні моменти, такі як: Чи він знімав це відео? Де його було знято? Чи його редагували? Чи хтось інший міг його відредагувати? Як особі стало відомо, що у школі були діти? Чи ця особа є надійним і правдивим свідком? Відтак, відео можна представити як доказу того, що воно дійсно показує, але не як доказ того, що текст, який його супроводжує, відповідає дійсності.

Вимога досліджувати всі можливі раціональні версії, у тому числі ті, які ведуть до отримання доказів, що можуть пояснити напад або запропонувати альтернативне пояснення

15. Роль слідчого полягає у тому, щоб спробувати встановити, залишаючись відкритим, що трапилося у випадку певного інциденту. Наприклад, якщо слідчий поліції ігнорує або не помічає докази, які б виправдали підозрюваного, це очевидно несправедливо. Той самий принцип застосовується і до онлайн розслідувань, які повинні шукати всі докази, що вказують як на, так і проти порушення міжнародного права чи вини конкретного обвинуваченого. По суті, вам потрібно переконатися в тому, що ви розслідуєте *всі можливі пояснення* інциденту, який ви розслідуєте. Приклади версій, які є релевантними для злочинів, що ви розслідуєте, представлено у вашій Таблиці про дослідження фактів.

16. Виправдувальний доказ – це доказ, який виправдовує або пояснює інцидент і вказує на те, що він дійсно відповідав МГП або не був кримінальним правопорушенням, або ж якось інакше вказує на невинуватість у разі, якщо є обвинувачений. Основним прикладом у цьому контексті є докази, які показують існування військових цілей у районі або під час нападу (наприклад, бійці протилежної сторони, блокпости, військові бази, магазини озброєння, місця виробництва матеріалів для підтримки військових дій). Виправдувальні докази також можуть включати докази, які ставлять під сумнів прийняті презумпції про те, хто несе відповідальність за напад. Однак, оскільки такі розслідування проводяться задовго до того, як висуваються будь-які конкретні обвинувачення щодо конкретної особи, зарано використовувати термін «виправдувальний». З огляду на це ми стверджуємо, що слідчі повинні активно шукати інформацію, яка може пояснити напад чи запропонувати альтернативне пояснення.

Ведення записів про свої пошуки та використання VPN

17. Для того, щоб продемонструвати спостерігачеві, як ви знайшли певний релевантний контент, методологія вимагає, щоб ви вели журнал пошукових

термінів, окрім використання плагіна Hunchly, який відслідковує вашу онлайн діяльність. Це виконує функцію ведення записів про те, чи ви провели неупереджений пошук та вивчили всі можливі версії подій.

18. Подібним чином, використання VPN та видалення файлів cookie до створення нового дослідницького облікового запису полягає у створенні стандартизованої відправної точки щодо інформації, яка є в наявності алгоритмів пошуку. Однак, те, наскільки алгоритми впливають на пошуки того виду, які проводить Bellingcat, є сумнівним (див. Додаток I); такі заходи вживаються через надмірну обережність.

Збереження всього релевантного контенту та контекстуального контенту із метою його розкриття

19. Обвинувачений завжди має право просити про розкриття всієї релевантної контекстуальної інформації, яка може допомогти з його захистом. Порогом розкриття є будь-що, що *«може раціонально вважатися таким, що може становити загрозу справі прокурора проти обвинуваченого або допомогти стороні захисту і включати будь-що, що показує факт, який не відповідає елементам справи, які сторона обвинувачення має довести»*. [Командний підрозділ із питань воєнних злочинів та контртерористичної діяльності](#) столичної поліції Сполученого Королівства (SO15) визначає релевантні матеріали як *«будь-які матеріали, які, як видається, мають якесь значення стосовно будь-якого правопорушення, що розслідується, або будь-якої особи, щодо якої проводиться розслідування, або щодо обставин справи, якщо тільки вони не можуть якось вплинути на справу»*. Приклади з Керівництва з питань воєнних злочинів/злочинів проти людяності Сполученого Королівства щодо третіх організацій, які здійснюють перенаправлення, є такими:

- будь-яка інформація, яка ставить під сумнів надійність свідка сторони обвинувачення або достовірність доказів сторони обвинувачення;

- будь-які мотиви свідка сторони обвинувачення для висловлення фальшивих обвинувачень;
- будь-які матеріали, які можуть мати вплив на допустимість будь-яких доказів сторони обвинувачення;
- факт, що свідок намагався отримати, йому пропонували чи він отримав винагороду;
- будь-які матеріали, які можуть підтвердити правдивість свідка сторони обвинувачення;
- інформація, що особа, окрім обвинуваченого, була чи могла бути відповідальна або що вказує на те, що інша особа, якій висунули обвинувачення або ні (у тому числі співобвинувачений), була залучена до скоєння правопорушення.

20. Прикладами релевантного контекстуального матеріалу у контексті традиційних доказів, наданих SO15, які потрібно зберігати та потенційно розкривати обвинуваченому, є *«будь-які проекти заяв постраждалих осіб, записи про телефонні розмови зі свідками, медичні записи, юридичні документи, електронні листи, записи по справі тощо»*. У контексті електронних доказів із відкритих джерел це включатиме всю роботу, пов'язану з розслідуваннями з огляду на те, що тест на розкриття полягає у тому, чи інформація може загрожувати справі сторони обвинувачення або допомагати справі сторони захисту. Прикладом записів, які можливо потрібно буде розкривати, буде розмова між слідчими, в якій вони домовилися ігнорувати інформацію, яка вказує на непричетність певного обвинуваченого, або з коментарями, які вказують на неможливість залишатися неупередженими. Зверніть увагу на те, що не весь релевантний контент потрібно розкривати – лише той контент, який відповідає порогу створення загрози/надання допомоги. У відповідний момент часу всі записи можна передати стороні обвинувачення, щоб вони їх переглянули та відібрали ті частини, які можна розкривати, або ж Bellingcat може – ймовірно із допомогою зовнішніх адвокатів – провести аналіз на предмет розкриття в межах організації і тоді передати стороні обвинувачення матеріали, які можна розкривати.

21. Методологія враховує цю вимогу у приписі щодо використання Hunchly під час всього розслідування, що створить записи про вашу онлайн активність. Документи Google Docs зберігають інформацію про зміни в проєктах документів, які можуть зацікавити сторону захисту у разі, якщо зміни відповідають порогу створення загрози/надання допомоги.
22. Також зверніть увагу на те, що ваші записи можуть містити багато нерелевантного контенту. Наприклад, Hunchly збирає різну інформацію, яка ніколи не може мати жодного впливу на будь-який кримінальний судовий процес.

Збереження всього релевантного матеріалу

23. Електронні докази потрібно зберігати у спосіб, який уможливить демонстрування надійного способу зберігання. Це буде робиться із залученням організації Mnemonic (див. методологію). Організація Mnemonic дбатиме про збереження контенту без змін. Якщо ви невпевнені у тому, чи вносити елемент у таблицю для збереження, або внесіть його про всяк випадок, або проконсультуйтеся із членом юридичної команди.
24. Uwazi – це аналітична база даних, яка не виконує функцію збереження. Однак, з огляду на причини, описані в цьому документі та у методології, будь-що, що може бути релевантним для правопорушення, буде внесено до Uwazi.

Міркування щодо презентації

25. Офіційному слідчому чи прокурору буде набагато корисніше, якщо отримана інформація буде викладена нейтральною мовою без надання юридичних чи моральних коментарів. Окрім посилення вашої об'єктивності це допомагає створити єдину та комплексну основу для передачі цієї інформації Bellingcat відповідним органам влади чи приватним правникам для використання. Дотримання рекомендації щодо стилю та мови забезпечує однорідність. Не забувайте, що на цьому етапі ви не даєте експертний висновок, тому не потрібно робити висновки стосовно чого-небудь. Однак, якщо у вас є думки з

приводу автентичності або значущості інформації, краще дотримуватися рекомендацій щодо мови.

26. Наявність однорідного стилю представлення матеріалів також посилює надійність контенту, на думку сторонніх спостерігачів. Зверніть увагу на те, що оскільки ви не готуєте журналістські матеріали, не має потреби намагатися обрізати аналіз чи описи.

27. Ще однією дуже важливою функцією вашого детального опису та дослідницьких нотаток є відслідковування історії вашого аналізу, якщо вам коли-небудь потрібно буде виступати у суді. Відтак, вони повинні бути достатньо комплексними, щоб ви чи інша особа могла відслідкувати всі вжиті кроки.

ЧАСТИНА ІІІ: ЯКІ ФАКТИ Є РЕЛЕВАНТНИМИ ДЛЯ РОЗСЛІДУВАННЯ?

28. Це документ-довідник, до якого ви можете звертатися, коли відчуватимете потребу оновити свої знання про правове підґрунтя. Юридична команда завжди готова відповісти на індивідуальні запити, чи то великі, чи то маленькі, у Slack і Signal. Будь ласка, читайте цей розділ разом зі своєю Таблицею про фактичні дослідження.
29. Завдання вашого розслідування полягає у тому, щоб знайти інформацію, яка є релевантною стосовно того, чи в Україні відбуваються порушення міжнародного права. Для цього у розслідувачів має бути базове розуміння відповідних міжнародних законів і правопорушень, щоб вони могли усвідомлювати, яка фактична інформація є релевантною. Це дозволить вам застосовувати свої знання до роботи над версіями, керуючись здоровим глуздом.
30. Проєкт має дуже широку сферу компетенції, яка включає:
- міжнародне гуманітарне право (МГП) – закони, які керують поведінкою сторін під час збройного конфлікту; серйозні порушення МГП є воєнними злочинами;
  - міжнародне кримінальне право (МКП): воєнні злочини, злочини проти людяності, геноцид.
32. Багато подій потенційно будуть стосуватися обох сфер права, і тому ми вирішили підготувати короткий підсумок релевантних фактичних питань, які є поширеними для ряду правил і правопорушень МГП та МКП. Нижче представлено короткий огляд двох сфер права, щоб стала зрозумілою релевантність фактичних досліджень. Хоча МКП є основною сферою, на якій цей проєкт зосереджує увагу, логічно почати з МГП, оскільки потрібно зрозуміти МГП, перш ніж вдасться розібратися із воєнними злочинами.

МГП: Основи

32. МГП охоплює великий спектр видів поведінки із загальною метою забезпечення балансу між військовою необхідністю та потребою мінімізувати зайві страждання під час війни. Воно охоплює:

- Хто та коли може стати об'єктом нападу;
- Гуманне поводження із цивільним населенням та особами, які вибули зі строю під час збройного конфлікту (*hors de combat*);
- Заборона на використання конкретних методів ведення війни, включаючи певні конкретні види озброєння;
- Вимоги до сил, які ведуть бойові дії у цивільних районах, вживати заходи задля забезпечення їх безпеки.

Хто та коли може стати об'єктом нападу

33. З огляду на вище зазначену загальну мету МГП не всі напади будуть неправомірними. Незважаючи на неправомірність самого факту вторгнення, тепер, коли конфлікт вже триває, відповідно до МГП російська армія має право здійснювати напади на українські сили та навпаки. Однак, вони дозволені лише щодо певних цілей.

34. Під час бойових дій напади керуються принципом розрізнення. Відповідно до цього принципу, можна здійснювати напади лише на військові цілі, а не на цивільне населення та цивільні об'єкти. За визначенням цивільний об'єкт – це будь-який об'єкт, який не є військовою ціллю. Військову ціль визначають за допомогою 2-етапного тесту:

*«Коли мова йде про об'єкти, військові цілі обмежуються тими об'єктами, які за своєю природою, місцем розташування, метою чи використанням ефективно беруть участь у військових діях **та** повне або часткове знищення, захоплення або нейтралізація яких дає певну військову перевагу за обставин, які існують на той момент».*

35. Це означає, що розслідувачі мають враховувати, чи існують докази природи, місця розташування, мети чи використання постраждалого об'єкту, які б могли зробити його військовою ціллю. Війська окупація цивільних місць, таких як школи чи лікарні, є поширеною заявою, яку роблять сили, що нападають; такі можливості потрібно ретельно розслідувати за можливості.
36. Окрім захисту цивільних об'єктів загалом МГП забезпечує особливий захист ряду об'єктів, включаючи медичні заклади та культурні і релігійні об'єкти. Усі такі заборони стосуються об'єктів, які стають військовими цілями, проте в деяких випадках поріг є вищим, перш ніж на них можна нападати. Основні запитання для розслідування будуть тими самими незалежно від того, на який нібито цивільний об'єкт було здійснено напад.

37. Нижче описані дії є порушеннями МГП:

- навмисне спрямовування нападів на **цивільне населення та цивільні об'єкти**;
- здійснення **невибіркових** нападів (включаючи напади, які не спрямовані на військові цілі або які використовують озброєння, що не може розрізняти між ціллю і оточуючими цивільними та цивільними об'єктами);
- напади, спрямовані на військові об'єкти, проте які спричиняють надмірну шкоду цивільним порівняно з очікуваною військовою перевагою (**непропорційні** напади);
- невжиття всіх можливих **запобіжних заходів** до вчинення нападу.

38. Принцип запобіжних заходів під час нападу включає такі зобов'язання, які важливо відрізнити один від одного:

- «робити все можливе для **верифікації** того, що об'єкти, на які має здійснюватися напад, не є ні цивільними особами, ні цивільними об'єктами та не підпадають під особливий захист», наприклад, культурні об'єкти;

- «вживати всіх можливих запобіжних заходів під час **вибору засобів і методів війни** для здійснення нападу», щоб **уникнути чи мінімізувати завдання шкоди цивільним**;
- «**утримуватися** від здійснення будь-якого нападу, який за очікуваннями може» порушити принцип пропорційності;
- **скасувати чи призупинити** напад, «якщо стає очевидно, що» може бути порушено принцип розрізнення чи пропорційності; та
- давати «ефективне завчасне **попередження**,...якщо тільки цього не дозволяють обставини».

39. Дотримання МГП оцінюється на основі рішення, яке ухвалюється командиром або пілотом **у момент здійснення нападу**. Воно не оцінюється виключно на основі наслідків нападу. Відтак, окрім аналізу того, що відбулося, вам потрібно поцікавитися, яка інформація могла б бути відома нападнику до здійснення нападу. Очевидним прикладом є чітко видимий червоний хрест на даху закладу, який став ціллю нападу. Наявність такого символу може вказувати на те, що нападник знав або міг знати, якби вжив запобіжних заходів, що місце було захищеним. Подібним чином, у разі здійснення нападу на ринок, де є натовп, може бути релевантно оцінити, як місце виглядало зверху, щоб оцінити, чи місце виглядало як цивільне для пілота чи командира (наприклад, з огляду на наявність місць торгівлі на ринку) або навіть чи нападник міг би очікувати цивільну шкоду, навіть якщо військовий автомобіль щойно заїхав на ринок, що буде релевантним для пропорційності.

40. Цивільна особа – це будь-хто, хто не є членом збройних сил. Загалом МГП забороняє напади на цивільне населення, проте якщо цивільна особа приймає безпосередню участь у бойових діях, вона може стати об'єктом нападу. Такі цивільні особи, які не є офіційними членами збройних сил, можуть бути ціллю нападу лише *«та протягом того періоду часу, коли вони приймають безпосередню участь у бойових діях»*. Вважається, що це вимагає, щоб цивільна особа безпосередньо спричинила шкоду військового характеру, понад певне порогове значення, із конкретною метою підтримки сторони конфлікту. Відтак, деякі цивільні особи, які працюють над

виготовленням військової форми на заводі³⁹ або які виготовляють маскувальну сітку у себе вдома, малоімовірно досягнуть порогу щодо безпосередньої участі у бойових діях, проте цивільні особи, які готують коктейлі Молотова для безпосереднього їх використання, можуть.

41. Це означає, що релевантно розслідувати, чи є якась інформація про те, що особи навіть у цивільному одязі робили на момент нападу.
42. Більш повний список релевантної інформації, яку слід шукати, стосовно нападів між сторонами конфлікту представлено у Таблиці про фактичні дослідження. Будь ласка, розширюйте чи скорочуйте розслідування у кожному окремому випадку на власний розсуд.

Гуманне поводження з цивільними особами та особами *hors de combat*

43. Це велика частина МГП. Цивільних осіб визначають відповідно до вище поданого визначення, тоді як особами, які вибули зі строю під час збройного конфлікту (*hors de combat*), можуть бути члени збройних сил, які не можуть воювати через те, що їх взяли у полон, через поганий стан здоров'я та які здалися у полон. З такими особами потрібно поводитися гуманно, і МГП забороняє вчиняти такі дії (список не є вичерпним):

- насильство щодо життя (у тому числі вбивство);
- катування або жорстоке, негуманне чи принизливе поводження;
- зґвалтування та інші форми сексуального насильств;
- взяття заручників;
- дискримінація;
- використання як живий щит;
- свавільне позбавлення свободи;
- колективне покарання.

---

³⁹ У такому разі фабрика може бути об'єктом нападу, але не цивільні працівники. У такому разі напад потрібно здійснювати вночі, коли їх там не буде.

44. Існує ряд правил, пов'язаних із гідним поведженням із померлими, зниклими особами, особами, позбавленими свободи, та переміщеними особами. Якщо це видається релевантним, їх можна вивчити детальніше.

Заборона на використання певних конкретних методів ведення війни

45. Деякі конкретні види озброєння є повністю забороненими. Розслідувачам варто звернути увагу на такі види озброєння, перелічені у Нормі 71 Базисних МКЧХ зі звичаєвого МГП. Касетні боєприпаси не є автоматично забороненими звичаєвим міжнародним правом, лише відповідно до Конвенції про касетні боєприпаси, сторонами якої Росія та Україна не є. Однак, їх завжди цікаво документувати через надзвичайно велику площу ураження і довгу живучість бойових елементів, що по суті робить їх невибірковими у разі використання у районах, де проживає цивільне населення.

46. Загалом, важливо визначати за можливості вид озброєння, оскільки це стосується не лише вище зазначених запитань про невибірковий характер нападу та/або пропорційність та/або вжиття можливих запобіжних заходів нападником, а й також може прив'язувати напад до конкретної сторони і надавати інформацію про очікувані рівні руйнувань, чи напад призвів до влучання у заплановане місце та чи він міг бути націлений на якесь конкретне місце (якщо це була керована ракета з високоточною системою наведення) та багато іншого.

47. Також є багато конкретних методів ведення війни, які є забороненими, у тому числі:

- спричинення голоду як засіб ведення війни;
- руйнування чи захоплення майна ворога без військової необхідності;
- мародерство та розкрадання;
- напади на об'єкти, які є критичними для виживання цивільного населення;
- відмова у наданні доступу до гуманітарної допомоги.

Захист цивільного населення, яке знаходиться під контролем однієї зі сторін

48. МГП вимагає, щоб сторони конфлікту вживали заходів задля забезпечення захисту цивільного населення та цивільних об'єктів у районах, які перебувають під їхнім контролем. Відповідні правила є такими:

- Вимога вживати всіх можливих запобіжних заходів для захисту цивільного населення та цивільних об'єктів під їхнім контролем від впливу нападів. Це означає такі речі, як спорудження прихистків та вивезення цивільного населення у безпечні місця;
- Вимога уникати (наскільки можливо) розміщення військових цілей у межах або поблизу густо населених районів;
- Вимога забирати (наскільки можливо) цивільне населення та об'єкти під контролем [сторони] подалі від військових цілей. Це пов'язано з правилом стосовно заборони на використання живих щитів.

МКП: ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ, ГЕНОЦИД ТА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ – ОСНОВНІ ВАЖЛИВІ МОМЕНТИ

49. Цей інструктаж зосереджує увагу на Римському статуті Міжнародного кримінального суду (МКС) як підґрунті для опису міжнародних злочинів, проте варто зазначити, що це не єдине джерело міжнародного кримінального права. Трьома категоріями звірських злочинів відповідно до Римського статуту, які можуть бути релевантними у цьому контексті, є воєнні злочини, злочини проти людяності та геноцид. Усі ці злочини чи групи злочинів перелічено у Римському статуті і далі пояснено детальніше в Елементах злочинів, кожен з яких потрібно задовільнити, перш ніж особу можна визнати винною.

Воєнні злочини

50. Серйозним порушенням вище описаних положень МГП є воєнні злочини, які детальніше описано у статті 8 Римського статуту. У випадку цього проєкту відповідний **відбір** воєнних злочинів є таким:

- серйозні порушення Женевських конвенцій, у тому числі вбивство, катування чи негуманне поводження, навмисне заподіяння сильних страждань чи тяжких тілесних ушкоджень або серйозної шкоди здоров'я, незаконна депортація або переміщення чи незаконне позбавлення волі;
- інші серйозні порушення МГП, у тому числі напади на цивільне населення, напади на цивільні об'єкти або інші захищені об'єкти, непропорційні напади, напади на незахищені міста, вбивство чи поранення комбатанта, який здався у полон, переміщення на окуповану територію населення окупанта, переміщення місцевого населення у межах чи за межі території, мародерство, використання певних заборонених видів озброєння, зґвалтування та інші форми сексуального насильства, посягання на людську гідність, зокрема, образливе і принизливе поводження, використання цивільних осіб як «живого щита» та умисне використання голодування цивільного населення як методу ведення війни.

51. Зверніть увагу на те, що невжиття запобіжних заходів та невибіркові напади не включені до цього списку. Це тому що МКС має високий поріг винуватості щодо наміру – недбалі або безрозсудні напади не є воєнними злочинами відповідно до Статуту (див. нижче). Однак, МКС буде зацікавлений у невибіркових нападах чи нападах, здійснених без вжиття запобіжних заходів, оскільки судді можуть *зробити висновок* про намір здійснити напад на цивільне населення на основі деяких таких нападів за певних обставин. Види фактичних досліджень, які будуть релевантними для вище зазначених обраних видів воєнних злочинів, представлено у Таблиці для дослідження фактів.

Злочини проти людяності

52. Злочини проти людяності є набором тяжких діянь, які у разі скоєння у межах широкомасштабного чи систематичного нападу, спрямованого на цивільне населення, становлять собою правопорушення відповідно до статті 7 Римського статуту. Відповідним набором таких діянь є:

- вбивство;
- винищення;
- депортація або насильницьке переміщення населення;
- ув'язнення або інше жорстоке позбавлення фізичної свободи в порушення основоположних норм міжнародного права;
- катування;
- зґвалтування та інші тяжкі форми сексуального насильства;
- переслідування певних груп осіб, у тому числі за національними або гендерними ознаками;
- насильницьке зникнення;
- інші нелюдські діяння подібного характеру, що умисно заподіюють сильних страждань чи тяжких тілесних ушкоджень або серйозної шкоди психічному чи фізичному здоров'ю.

Значення «широкомасштабного чи систематичного нападу»

53. Відповідно до статті 7(2)(а) Римського статуту, «напад» – це «лінія поведінки, що включає багаторазове вчинення діянь проти будь-якого цивільного населення в рамках проведення політики держави або організації, спрямованої на вчинення такого нападу чи з метою сприяння реалізації такої політики». «Політика», що лежить в основі нападу, на яку посилається стаття 7(2)(а), може бути політикою, запровадженою або державою, або якоюсь іншою організованою групою. **Це не повинна бути офіційна програма, та висновок про її існування можна зробити на основі всіх обставин у сукупності, включаючи події, політичні платформи, публічні заяви, програми пропаганди та створення політичних чи адміністративних структур.** Однак, політика має розглядати загальний вид діяння, в якому обвинувачують індивідуального виконавця та яке має активно просуватися або заохочуватися відповідною Державою чи організацією. Зверніть увагу на те, що Елементи злочинів МКС

зазначають, що *бездіяльність* може становити собою впровадження політики, якщо є докази, що *бездіяльність* була свідомо спрямована на заохочення нападу.

54. Напад повинен бути або широкомасштабним, або систематичним – не обов’язково має бути і те, і те. Перше стосується масштабу нападу та/або кількості постраждалих осіб, а під останнім мається на увазі організований характер діянь та неймовірність їх випадкового настання:

- Напад є «широкомасштабним», якщо є «масивне, часте, великомасштабне діяння, скоєне колективно із значною тяжкістю та спрямоване проти численних постраждалих осіб». Широкомасштабний характер нападу можна побачити або з його поширення на великий географічний район, або з великої кількості постраждалих осіб.
- Напад є «систематичним», якщо його було організовано і сплановано. МКС зазвичай вимагає докази того, що акти насильства утворюють тенденцію та що їхнє повторення не було випадковим. У справі «Бласкіч» (*Blaškić*) МТКЮ встановив, що систематичний напад має такі риси:
  - a) Існує політична мета, тобто план, відповідно до якого скоюється напад, чи ідеологія, спрямована на знищення чи переслідування громади, на яку вчиняється напад. План не обов’язково має бути відкрито проголошеним або офіційно затвердженим Державою, проте висновок про його існування можна зробити на основі обставин, таких як політичний контекст та політичні програми, повідомлення у ЗМІ та провокативна пропаганда, накладення дискримінаційних заходів та масштаб актів насильства;
  - b) Злочини скоюються стосовно групи цивільного населення у великому масштабі;
  - c) Готуються та використовуються значні державні чи приватні ресурси;
і
  - d) У визначенні та запровадженні плану підозрюється політичне та/або військове керівництво вищого рівня.

55. Відтак, якщо видається, що певний конкретний вид поведінки має місце неодноразово та/або видається організованим, може бути потрібно зосередити увагу на певних тенденціях напади або спрямувати своє дослідження на встановлення того, чи є докази того, що така повторювана поведінка насправді є частиною координованого нападу або ж чи інциденти є ізольованими. З інформації вище ви можете побачити, що існує багато об'єктивних версій для проведення онлайн розслідування, наприклад, відслідковування та збереження публічних заяв відповідних осіб і груп, а також для внесення у журнал будь-якого інциденту, який видається релевантним стосовно потенційного нападу (незалежно від того, чи він відповідає або не відповідає існуванню політики або організованої системи). Задля встановлення аналізу тенденцій чи розробки робочої гіпотези стосовно злочинів проти людяності обговоріть це питання із юридичною командою.
56. Ваша Таблиця для дослідження фактів дає певні рекомендації про те, як ви можете шукати окремі напади, які можуть допомогти оцінити, чи є докази того, що індивідуальний напад був частиною координованого більшого нападу.

Геноцид

57. Геноцид описано у статті 6 Римського статуту, та він скоюється, коли одне чи більше діянь вчиняються із наміром знищити повністю або частково будь-яку національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку. Такими діяннями є:
- вбивство членів такої групи;
  - заподіяння тяжких тілесних ушкоджень або психічного розладу членам такої групи;
  - умисне створення для такої групи умов життя, розрахований на доведення її до повного або часткового фізичного знищення;
  - впровадження заходів, спрямованих на запобігання дітонародженню всередині такої групи;
  - насильницька передача дітей цієї групи до іншої групи.

58. Складова частина злочину геноциду «як така» є надзвичайно важливою, та саме вона піднімає цей злочин вище інших правопорушень. Спроба знищити має вчинятися, *тому що особи належать до певної відповідної групи* – буде недостатньо, якщо велика група населення, що належить до певної групи, зазнає шкоди з іншої причини (наприклад, задля досягнення військової переваги), незважаючи на те, наскільки жахливим є діяння. У вашій Таблиці про дослідження фактів міститься певна інформація про те, що може вказувати на намір вчинити геноцид.

59. Воєнні злочини можуть мати місце лише у контексті збройного конфлікту, тоді як злочини проти людяності та геноцид можуть вчинятися у мирні часи та під час війни.

Суб'єктивна сторона злочину (злочинний намір)

60. Суб'єктивну сторону злочину (злочинний намір) часто найскладніше і найважче довести, особливо з використанням інформації з відкритих джерел. Усе, що можуть зробити розслідувачі, – це зібрати якомога більше інформації, щоб уможливити проведення оцінювання суб'єктивної сторони кожного повідомленого злочину. Основна частина ваших розслідувань ймовірно стосуватимуться документування об'єктивних подій, які мали місце, на протипагу пошуку прямих доказів щодо наміру нападника у відкритих джерелах, хоча вказівки на це можуть траплятися онлайн. Тому важливо ознайомитися з вимогами щодо суб'єктивної сторони злочинів із Римського статуту, щоб могли впізнати будь-які такі вказівки у ході того, як вони можуть виникати під час вашого розслідування.

61. Відповідно до статті 30 Римського статуту, суб'єктивна сторона злочинів встановлюється «лише в тому випадку, якщо за ознаками складу злочину він учинений умисно та свідомо». Це означає, що особа вчинила відповідну *поведінку* навмисно (тобто не випадково вистрілила зі зброї чи не поцілила в ціль), а стосовно наслідків – ця особа *активно мала намір* спричинити такі наслідки, наприклад, смерть, або *усвідомлювала*, що це б трапилося за звичайного перебігу подій. Злочини, визначені Римським статутом,

неможливо вчинити з недбалості – віри у *ризик* того, що наслідок настане, якою б великою не була, недостатньо. Стосовно лише командування, то може мати місце кримінальна відповідальність, коли командир *мав би знати*, що роблять його підлеглі – див. нижче про командну відповідальність.⁴⁰

62. Великою мірою існує елемент здорового глузду у процесі оцінювання наміру.

Наприклад, якщо осіб знайшли застреленими у голову, малоімовірно, що будуть виникати запитання, чи мала особа, яка стріляла у них, намір спричинити їхню смерть. Складніше стає у контексті права збройного конфлікту, коли повітряні напади завдали шкоди цивільному населенню, а докази не можуть достеменно встановити, якою була *основна мета* виконавця та чи потрібно задовольнити додаткові вимоги щодо суб'єктивної сторони злочину для встановлення злочинів проти людяності чи геноциду.

63. З огляду на це, який би злочин ви не розслідували, найбільш релевантними запитаннями будуть такі:

- Що **знав** виконавець? Це можна підтвердити або прямо, або опосередковано через логічні висновки. Наприклад, у випадку наявності дуже великого червоного хреста, який видно на даху будівлі у момент її бомбардування, можна зробити логічний висновок, що нападник знав, що цілився у заклад, який зазвичай надає медичні послуги.
- Що виконавець насправді намагався зробити? Наприклад, у випадку повітряного нападу на цивільний багатоквартирний будинок, якщо є докази того, що мета полягала у вбивстві цивільного населення, є докази злочинного наміру здійснити напад на цивільних. Якщо є докази того, що нападники вважали, що там ночував військовий підрозділ, це б вказувало на те, що мета полягала у вбивстві бійців. Це б не обов'язково було визначальним фактором для встановлення

---

⁴⁰ Однак, будь ласка, для повноти розуміння питання зверніть увагу на те, що в деяких юрисдикціях злочини можуть вчинятися з необережності, тому що застосовуються стандарт звичаєвого міжнародного права або національні стандарти, які можуть включати необережність.

правомірності нападу, але це показує релевантність встановлення **реальної мети** нападника.

- **Чому** виконавець зробив те, що він зробив? Чи є докази його обґрунтування? Приклади включали б такі ситуації:

- i) Повідомлення про перехоплені дзвінки, під час яких військовослужбовці повідомляють своїх командирів про неможливість пощадити цивільних та про те, що єдиний спосіб, як можна перемогти, – це знищити все. Це б вказувало на широкомасштабну політику вчинення нападів на всі цілі невибірково як засобу забезпечення потрапляння по військових цілях;
- ii) Повідомлення про солдат у Тиграї, які [кажуть жінці](#), що вони її зґвалтували і зробили безплідною, тому що вірили, що жодне тиграйське лоно не повинне народжувати дітей. Це є доказом намір знищити тиграйців як групу шляхом попередження народжуваності та наміру того, що окреме зґвалтування вчинялося у межах широкомасштабного чи систематичного нападу на цивільне населення у Тиграї;

64. Злочин геноциду вимагає додаткового «особливого» чи «конкретного» наміру – окрім обов'язкового наміру щодо вчинення відповідних діянь: *«намір знищити повністю або частково [захищену] групу як таку»*. Якщо вбивство вчиняється без такого наміру, воно все одно може бути воєнним злочином або навіть частиною злочину проти людяності, проте не становитиме собою геноцид.

65. Задля притягнення до кримінальної відповідальності індивідуальні діяння, які становлять частину злочинів проти людяності, повинні вчинятися з усвідомленням або наміром того, що діяння вчиняється у межах широкомасштабного або систематичного нападу на цивільне населення.

Відповідальність командування

66. Командири або керівники, активно залучені до правопорушень певним чином, наприклад, віддаючи накази щодо їх вчинення або сприяючи та підбурюючи до їх вчинення, можуть притягуватися до відповідальності на підставі цього. Саме тому дуже важливо проводити картування ієрархії командування та контролю і діяльності різних структур армії.
67. Іншою причиною є те, що керівники несуть кримінальну відповідальність за злочини, скоєні їхні підлеглими, коли вони не попередили вчинення таких злочинів або не покарали осіб, які вчинили такі злочини. Відповідно до механізму відповідальності командирів, керівників можна притягувати до відповідальності, навіть якщо вони не знали, але *повинні були б знати* (або свідомо проігнорували інформацію, яка на це вказувала), що роблять їхні підлеглі. Це особливо важливо у контекстах, які не обов'язково мають «формальну» військову структуру – що потрібно продемонструвати, так це те, що сили перебували «під ефективним авторитетом і контролем» командира. Зверніть увагу на те, що це є винятком із високого порогу щодо наміру у випадку основних діянь, як описано вище.

Перетворення цієї інформації у дослідження фактів

68. Попри те, що ці три категорії злочинів мають різні структури, у багатьох випадках один і той самий основоположний вид шкоди буде звичним для всіх них. Наприклад, у разі виявлення великої кількості тіл цивільних це може бути доказом скоєння воєнних злочинів, злочинів проти людяності, геноциду чи всіх трьох. Подібним чином, у разі спричинення обстрілом масштабних руйнувань майна обов'язково потрібно задокументувати руйнування незалежно від того, чи повідомлений злочин є безпосереднім нападом на цивільне майно, непропорційним нападом чи нападом на захищений об'єкт. Це також може вказувати на те, що сили, які були об'єктом нападу, неправомірно розмістилися поблизу цивільної цілі. Відтак, замість того, щоб вичерпно перелічувати список елементів кожного злочину, ми вирішили визначити дослідження фактів, звичних для всіх чи більшості релевантних

злочинів із Римського статуту, і виклали їх у Таблиці для дослідження фактів (на додачу до додавання кількох рідко використовуваних тегів у базі даних).

ДОДАТОК VI: ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТІВ ТА ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ З ЕЛЕМЕНТАМИ ЗЛОЧИНІВ

Будь ласка, зверніть увагу, що ці рекомендації стосуються того, що є релевантним. Вам не потрібно проходитися по цих питаннях послідовно одне за одним, натомість дійте на власний розсуд

Дослідження фактів	Релевантність	Коментарі
ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ		
Де трапився інцидент?	Загальна релевантність для встановлення об'єктивних фактів інциденту.	Встановлення місця розташування цього інциденту у просторі. Якщо є кілька локацій, наприклад, при обстрілі з РСЗВ, тоді опишіть відповідні локації.
Коли трапився інцидент?		Спробуйте встановити час інциденту, використовуючи будь-який метод, який можете.
Хто та що були присутніми?		Чи в районі спостерігалася якась військова активність, у тому числі транспортні засоби? Чи є там особи зі зброєю? Чи є особи у військовій формі? Чи є знаки розрізнення на такій формі? Чи вони носять контрольні заходи, наприклад, кольорові стрічки на руці чи нозі? Кого видно на фоні на контенті? Якщо є інтерв'ю з місця подій, то у кого взяли інтерв'ю? Якою мовою вони говорять? Що вони кажуть?
ВБИВСТВО		
Кого було вбито? Де вони були, коли їхні тіла було знайдено?	Основна поведінка для ряду злочинів відповідно до Римського статуту, включаючи геноцид, злочини проти	Це включає їхній статус цивільних осіб або членів збройних сил та їхню національність або приналежність до будь-якої конкретної групи. Також включає стать особи, якщо її можливо визначити, та вік, коли застосовно (особливо у разі, якщо вони виглядають так, ніби їм менше 18 років).

Як їх було вбито? (у тому числі вид використаного озброєння)	людяності та воєнні злочини.	Це стосується зв'язків, а й також ряду інших факторів, таких як правомірність нападу, якщо він мав місце під час збройного конфлікту.
Хто їх вбив?		
Що вони робили, коли їх було вбито?		Це стосується того, чи цивільні особи могли бути об'єктом нападу відповідно до МГП через їхню безпосередню участь у бойових діях.
Чи є якісь докази того, чому їх було вбито?	Релевантно для запитань стосовно наміру та того, чи може мати місце широкомасштабний або систематичний напад.	Наприклад, повідомлення про те, що сказали вбивці (за спогадами осіб, які вижили), або будь-які публічні заяви. Якщо вбивство було спричинене повітряним нападом, релевантним буде обґрунтування такого нападу нападаючої сторони (навіть якщо невідомо, чи воно є достовірним).
СГЗН (Безпосередньо видиме або ознаки?)		Чи є якісь ознаки того, що могло мати місце СГЗН? (див. додаток про СГЗН)
ПОРАНЕННЯ, СЕРЬОЗНА ШКОДА		
Хто зазнав шкоди?	Основна поведінка для ряду злочинів відповідно до Римського статуту, включаючи геноцид, злочини проти людяності та воєнні злочини.	Як і вище (у випадку вбивства).
Як вони зазнали шкоди?		
Хто завдав їм шкоди?		
Чи є якісь докази того, чому їм завдали шкоди?	Релевантно для запитань стосовно наміру та того, чи може мати місце широкомасштабний або систематичний напад.	
Ознаки СГЗН?		Чи є якісь ознаки того, що могло мати місце СГЗН? (див. додаток про СГЗН)

ЗГВАЛТУВАННЯ ТА ІНШІ СЕКСУАЛЬНІ НАПАДИ ЧИ СЕКСУАЛЬНЕ ТА ГЕНДЕРНО-ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО (СГЗН)

Хто пережив СГЗН? Скільки осіб?	Основна поведінка для ряду злочинів відповідно до Римського статуту, включаючи геноцид, злочини проти людяності та воєнні злочини.	
Як вони пережили СГЗН?		Див. визначення та показники у Додатку про СГЗН.
Хто вчинив СГЗН?		
Чи є якісь докази того, чому вони стали об'єктом нападу?	Релевантно для запитань стосовно наміру та того, чи може мати місце широкомасштабний або систематичний напад.	Наприклад, приклад солдат в Ефіопії, які пояснювали жінці, що вони так вчинили з нею, тому що жодна тиграйська жінка не має народжувати дітей. Іншими прикладами можуть бути те, що військовослужбовці говорять про згвалтування як своє право чи трофей під час війни або через певне особливе ставлення до жінок із групи, до якої належать постраждалі особи.

ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА

Що було пошкоджено?	Основна поведінка у випадку воєнних злочинів відповідно до Римського статуту та може бути релевантною, наприклад, стосовно створення непридатних для життя умов як основи для злочинів проти людяності.	Включаючи детальне дослідження використання локації на момент нападу, якщо можливо, задля встановлення того, чи майно було військовою ціллю чи цивільним об'єктом.
Якщо застосовно, чиє майно було пошкоджено?		Чи є докази того, хто проживав у районі, зокрема, приналежність до певної етнічної чи соціальної групи?
Наскільки масштабними були пошкодження?		Це є релевантним для пропорційності, з-поміж іншого.
Як його було пошкоджено? (у тому числі вид озброєння)		Це є релевантним стосовно зв'язків та інших питань, таких як пропорційність та чи напад здійснював розрізнення між цивільними об'єктами та військовими цілями.

Хто спричинив пошкодження?		Це може означати, які сили чи який окремий батальйон.
ВИБУХИ / ПОВІТРЯНІ НАПАДИ [На додачу до запитань вище про шкоду, завдану людям та майну]		
Який вид боєприпасу здетонував?		Це загалом є релевантним для багатьох сфер, включаючи встановлення особи виконавця, визначення точності боєприпасу, визначення зони ураження, що є релевантним для міркувань МГП, тощо.
Чи є якісь докази напрямку, з якого прилетів боєприпас?	Встановлення зв'язку між нападом і виконавцем	
Як виглядала локація зверху?	Релевантно для суб'єктивної сторони стосовно обізнаності у випадку нападів, які завдають шкоди цивільному населенню	
Чи було щось релевантне на місці подій, що можна було побачити зверху?		
Чи там були військові споруди, спорудження або інші активи у районі?		Проведення пошуку поблизу (із використанням 200-метрового радіусу відповідно до рекомендації, проте, будь ласка, змінійте його відповідно до ситуації) стосовно будь-яких військових споруджень на супутникових знімках із використанням Google Maps, Wikimapia та інших релевантних джерел. Чітко розрізняйте військові споруди та військову активність.
Чи була там вирва або залишки боєприпасів?		
Чи є вказівки на те, для чого використовувалася локація? Що відбувалося там на момент інциденту?		

Чи район ставав об'єктом нападу більше ніж один раз? Коли?		
Які сили базувалися у районі?		
Чи були якісь вторинні вибухи?		
Чи відбулося влучання більше ніж одного снаряду?		
Чи є якісь докази того, чому боеприпас було випущено саме по цій цілі?		
ВИЛУЧЕННЯ МАЙНА		
Яке майно було вилучено?	Основна поведінка у випадку воєнних злочинів відповідно до Римського статуту, включаючи мародерство.	
Хто його вилучив?		
Що вони зробили з ним?		
СТВОРЕННЯ УМОВ, ЯКІ ПРИЗВОДЯТЬ ДО СМЕРТІ АБО СЕРЙОЗНОЇ ШКОДИ		
Які умови було створено?	Основна поведінка для ряду злочинів, у тому числі злочини проти людяності, геноцид та такий воєнний злочин як голодування.	Наприклад, місто відрізано від зовнішнього світу, та жодні поставки товарів не можливі.
Як було створено умови?		Наприклад, блокування всіх доріг, які ведуть у місто; обстріл продовольчих магазинів
Яким був вплив на цивільне населення?		Наприклад, голод серед цивільного населення

<p>Чи є якісь докази існування політики, наприклад, через тенденції у поведінці або прямі докази, такі як витоки інформації або заяви?</p>		
<p>ВИКОРИСТАННЯ ПЕВНИХ КОНКРЕТНИХ ВИДІВ ОЗБРОЄННЯ</p>		
<p>Чи використовувалося нетрадиційне озброєння? Яке саме?</p>		<p>Застосуйте це запитання разом зі всіма релевантними запитаннями про вибухові матеріали загалом.</p>
<p>Чи використовуватися касетні боєприпаси? Де?</p>		<p>Застосуйте це запитання разом зі всіма релевантними запитаннями про вибухові матеріали загалом.</p>
<p>Якщо є інциденти, які, здається, мають багато спільного або відбуваються неодноразово чи у більшому масштабі: (будь-який такий аналіз обговоріть із юридичною командою)</p>		
<p>Чи є якісь докази запровадженої політики? Чи є якісь публічні заяви або витоки інформації від сторони, яка нібито несе за це відповідальність?</p>	<p>Стосується того, чи діяння є частиною широкомасштабного або систематичного нападу та чи поведінка вчинялася з наміром знищити частину конкретної групи <i>через приналежність до такої групи.</i></p>	

<p>Які подібні інциденти мали місце? Що вони мають спільного, а що відмінного? Скільки їх було? Якщо ви зосереджуєте увагу на конкретній тенденції, створіть 'модульні' інциденти щодо всіх пов'язаних обвинувачень, навіть якщо це лише поки що обвинувачення. Це робиться для того, щоб ви могли їх згрупувати та зберігати всю релевантну інформацію. Обговоріть будь-які тенденції, які ви визначите, з юридичною командою.</p>	<p>Стосується широкомасштабного та систематичного характеру нападу; якщо серія нападів демонструє ідентичну фактичну тенденцію, це може бути доказом існування системи.</p>	
<p>Чи є докази щодо причини вчинення певних діянь із точки зору безпосереднього нападника?</p>	<p>Релевантність щодо наміру. Виконавець повинен усвідомлювати чи мати намір, щоб діяння було частиною широкомасштабного або систематичного нападу (злочини проти людяності), або мати намір знищити повністю або частково членів певної групи «як такої».</p>	<p>Наприклад, щось, що було сказане постраждалим особам або на перехоплених розмовах по раціях про інциденти. Це пересікається із вище описаними видами шкоди.</p>

<p>Чи є інциденти, коли та сама сторона за подібних обставин демонструвала стриманість?</p>	<p>Важливо встановити, чи певні випадки нанесення шкоди вчиняються випадковими недоброчесними суб'єктами, на противагу їх вчиненню відповідно до політики.</p>	<p>Наприклад, деякі військовослужбовці не страчують цивільних осіб, тоді як інші це роблять за таких самих обставин.</p>
---	--	--

ДОДАТОК VII: РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО СТИЛЮ ПИСЬМА ТА ПРАВИЛА З ВИКОРИСТАННЯ НАЗВ

Для ознайомлення з рекомендаціями щодо загального форматування стилю, будь ласка, прогляньте [Рекомендації щодо стилю ВВС](#). Однак, не занурюйтеся занадто глибоко у деталі цих рекомендацій. Найважливіші аспекти щодо форматування оцінювання інцидентів представлено нижче.

Якщо у вас виникають якісь сумніви, запитайте у провідного розслідувача (Ніка Уотерса) про те, як відформатувати чи сформулювати те, що ви хочете включити до свого оцінювання.

За можливості, опишіть свою роботу у пасивному стані. Якщо вам потрібно згадати себе, використовуйте такі поняття, як «основний розслідувач» та «розслідувач-аналітик» за доречності. Не ідентифікуйте себе у звітах.

Нейтральна мова

Повідомляючи про такі події, переконайтеся у тому, що ви використовуєте нейтральну мову. Повідомляйте те, що ви можете бачити, та проводьте оцінку із використанням фактичних та нейтральних описів.

Наприклад:

Здається, відео зображує, як снаряд падає у населеному районі. Можна чути, як чоловік каже: «Був вибух!». Десять секунд потому відбувається другий вибух. Видається, що у районі розміщені магазини, які продають одяг та продукти харчування.

Описуючи проведений вами аналіз, робіть це із використанням пасивного стану за можливості. Наприклад:

Було проведено зворотний пошук зображення, і здається, що [цей контент](#) вперше з'явився онлайн о 1242 10/05/2022 у Telegram.

Онлайн пошук, який не призводить до отримання матеріалів користувачів, також можна описати у документі з вашими Дослідницькими нотатками. Наприклад:

Пошук стосувався найближчої військової бази, яка, як видно з цього вебсайту (гіперпосилання), розташована за координатами: [координати GPS]. На авіабазі видно X реактивних літаків за 30 хвилин до обстрілу та Y реактивних літаків після нього.

Реактивні літаки на найближчій авіабазі було ідентифіковано як [модель/рік випуску] з огляду на вимірювання розмаху крил та особливі характерні риси.

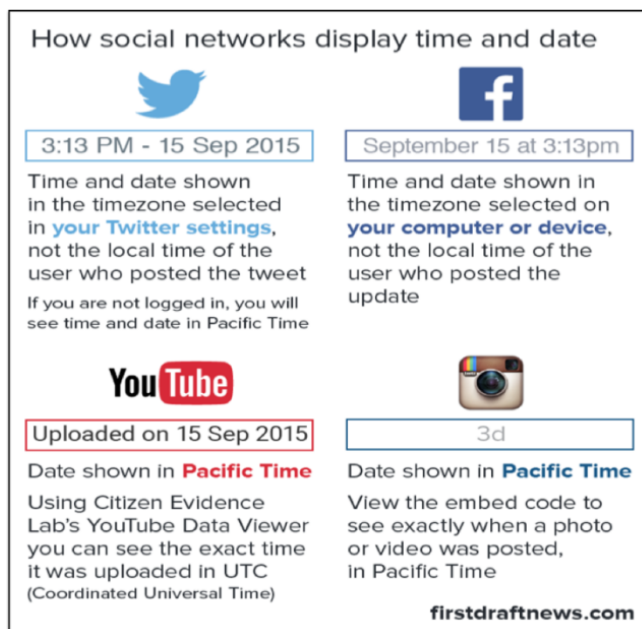
Свідчення, опубліковані [джерело новин], стверджують, що поблизу проходили цивільні особи, які йшли за хлібом, на момент здійснення обстрілу.

Спробуйте ідентифікувати предмети за іменами, оскільки вони будуть внесені до бази даних (тобто їхні унікальні показники), щоб можна було провести перехресне посилання.

Дата і час

Пишіть всі дати у форматі ДД/ММ/РРРР. Наприклад, 03/12/2015. Коли відомий точний час, використовуйте 24-годинний годинник зі Східноєвропейським стандартним часом. Наприклад, 1545. Коли годину становити неможливо, використовуйте АМ (до обіду)/РМ (після обіду) або N/A (незастосовно).

Зверніть увагу на те, що різні соціальні мережі по-різному пишуть час. Див. короткий огляд нижче:

Зверніть увагу на те, що публікації у Telegram показують час, виставлений у вас на мобільному телефоні чи комп'ютері.

Координати

При введенні координат пишiть їх, використовуючи лише формат із десятичними градусами.

Наприклад:

Геолокація визначила, що фотографію було зроблено за такими координатами: 15.140625, 43.570938.

Повідомлення про постраждалих осіб

Мова, пов'язана із постраждалими особами в умовах конфлікту, є дуже особливою. Перегляньте ці рекомендації для того, щоб правильно описати події, над якими ви працюєте.

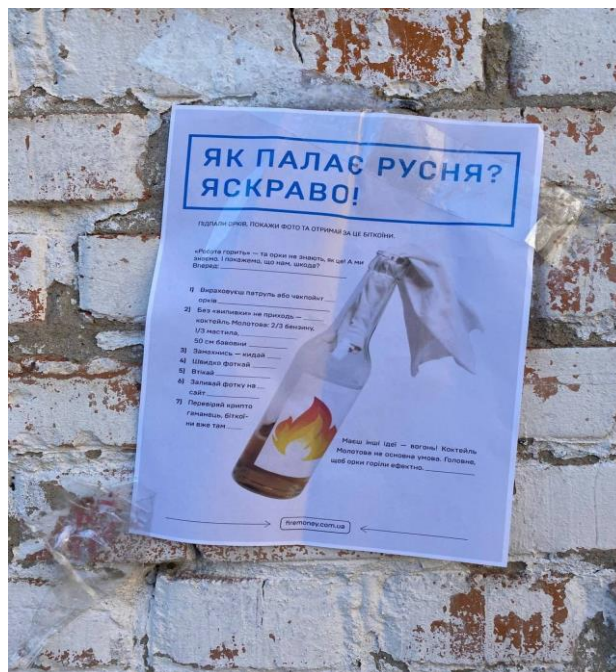
- «Загиблі» потрібно використовувати для позначення осіб, яких було вбито.

- «Поранені» потрібно використовувати для позначення осіб, які зазнали поранень, але не виглядають мертвими.
- «Постраждали особи» – це широкий термін, який може використовуватися для позначення як загиблих, так і поранених. В ідеалі, використовуйте «загиблі» або «поранені» замість «постраждалих осіб».

Зображення

Зробіть підпис під зображенням курсивом 10 розміром шрифту із коротким описом та гіперпосиланням на джерело, звідки ви взяли зображення. Зображення та текстовий підпис потрібно розмістити по центру сторінки. Якщо воно використовується у звіті, переконайтеся у тому, що ви завантажили файл із зображенням на диск GDrive Українського проєкту.

Наприклад:

Оголошення вище, нібито сфотографоване у Херсоні, містить інструкції із виробництва коктейлю Молотова (Джерело: [Telegram](#)).

Супутникові знімки

Коли ви використовуєте супутникові знімки, опишіть, звідки ви взяли знімок за можливості.

Наприклад:

Супутниковий знімок було завантажено із Planet Labs та внесено до бази даних Uwazi [ВКАЖІТЬ ІДЕНТИФІКАЦІЙНИЙ НОМЕР ЗАПISУ].

Зробіть підпис під супутниковим знімком курсивом 10 розміром шрифту із датою, коли було зроблено цей супутниковий знімок. Переконайтеся у тому, що у вас є правильний час, коли було зроблено знімок, оскільки деякі служби, такі як Google Earth Pro, будуть показувати дату знімку з огляду на ваше місце розташування.

Підпис також має вказувати, хто надав знімок. У випадку знімків із Google Earth Pro, будь ласка, зазначте наприкінці підпису таке: *(З люб'язної згоди Google/XXXX)*. XXXX у цьому випадку потрібно замінити назвою організації, яку видно внизу на екрані у Google Earth Pro.

Наприклад: *(З люб'язної згоди Google/DigitalGlobe)*.

Супутниковий знімок, на якому видно зруйновану будівлю на місці повітряного нападу від 04/02/2019 (З люб'язної згоди Google/Digital Globe).

Зображення зі сценами насильства

Будь ласка, включайте зображення зі сценами насильства до свого звіту лише, якщо ситуація цього вимагає. Якщо вам потрібно включити зображення зі сценами насильства, замалюйте будь-які тіла загиблих, кров та/або інші сцени жорсткості, якщо тільки це не є релевантним для піднятого питання.

Ви можете легко запікселити зображення за допомогою SnagIt, обравши Більше (More) > Заблюрити (Blur) у верхньому меню. Інтенсивність пікселізації повинна бути такою, щоб не було видно чітких деталей для встановлення особи або масштабу поранень.

Виноски

Усі посилання на джерела мають мати вигляд гіперпосилань у тексті звіту. Вони також мають зазначатися у виносках на випадок, якщо звіт буде друкуватися.

Включаючи інформацію з джерела/посилання, будь ласка, вставте гіперпосилання безпосередньо на джерело.

Цитування офлайн контенту

Якщо ви помітили, що фото чи відео, на яке ви планували послатися у звіті, тепер офлайн, все одно вставте гіперпосилання на нього: це дозволить ідентифікувати його у базі даних Mnemonic.

Виявлення більш ранніх джерел

Подробиці у вашому звіті повинні бути достатньо комплексними, щоб користувачі могли знайти найбільш ранні версії елементу чи джерела. Якщо ви згодом знайдете більш ранню версію того самого елементу чи джерела, просто внесіть зміни до вашого звіту та додайте більш раннє джерело, а також зробіть помітку про це у ваших дослідницьких нотатках. Намагайтеся вносити найбільш ранню повну версію до Uwazi.

Якщо ви знайдете більш ранню версію після того, як внесли елемент до Uwazi, обговоріть це із керівником команди.

Посилання на джерела

Будь ласка, переконайтеся у тому, що ви посилаетесь на джерела послідовно та з гіперпосиланнями. Наприклад, відео, зняте каналом NEXTA Live Telegram можна спершу позначити як («**Nexta Відео 1**») і так на нього посилатися далі по тексту. Якщо є друге відео Nexta, називайте його – «Nexta Відео 2». Якщо ви позначаєте відео таким чином, використовуйте великі перші літери, тому що це нагадає читачам про те, що його було вже визначено на початку документа.

ДОДАТОК VIII: ШАБЛОН З ОЦІНЮВАННЯ ІНЦИДЕНТУ

Ідентифікаційний номер інциденту	XXXX [включіть унікальний ідентифікаційний номер CIVHARM та Uwazi, щоб його можна було знайти]
Місце знаходження	село, район, область
Координати	xx.xxxxxx, xx.xxxxxx (гіперпосилання на карти Google maps)
Дата (початкова)	ДД / ММ / РРРР
Дата (оцінювання)	
Час (оцінювання)	час у 24-годинному форматі, Східноєвропейський час

Основні результати

- Основні результати у 2 - 4 пунктах

I. ВСТУП

Контекстуальний опис важливого описового контенту

Аналіз ЗМІ / літератури про подію та включення результатів такого аналізу у цей розділ. Це просто має бути підсумком того, що включено до таблиці про шкоду, завдану цивільному населенню (Civharm).

Спершу, опишіть свій процес пошуку контенту. Які пошукові терміни ви використовували? Які пошуки були найбільш успішними? Тоді перелічіть контент і джерела, які ви знайшли, нижче. У разі відсутності Описового контенту переходьте до свого аналізу контенту, який можна дослідити.

Повідомлення у ЗМІ

- Назва організації із гіперпосиланням

Повідомлення НУО

- Назва організації із гіперпосиланням

Інше

- Назва організації із гіперпосиланням

Опишіть свої пошуки.

II. Аналіз контенту, який можна дослідити

Опишіть елементи контенту, який можна дослідити та який ви вважаєте релевантним. Опишіть у цьому розділі проведену роботу з верифікації. Це стане основною частиною вашого Оцінювання інциденту.

Описуючи публікації у соціальних мережах, включіть:

- Дата і час публікації у EEST (Східноєвропейському літньому часі) – із невеликим описом та гіперпосиланням на публікацію
- Приклад:

До розділу з аналізом контенту, який можна дослідити, включіть:

- Тривалість і послідовність подій під час інциденту

Використовуючи відкриті джерела, опишіть тривалість і послідовність того, що трапилося. Не заповнюйте прогалини, якщо ви в чомусь невпевнені, просто повідомте та процитуйте події, які відбулися у тому порядку, в якому вони відбулися відповідно до доказів.

- Опишіть події

Тепер, використовуючи відкриті джерела, детально опишіть події, які відбулися. Ви можете звертатися до інших розділів свого оцінювання інциденту для інформативного наповнення цього розділу. Цитуйте свої відкриті джерела та докази в своєму описі. Якщо ви не можете пояснити щось, що трапилося, так само важливо це відзначити та описати, чому ви не можете це пояснити.

III. Запитання, на які слід відреагувати у своєму детальному описі

Запитання, на які слід відреагувати, будуть відрізнятися залежно від виду інциденту. Таблиця про дослідження фактів містить кілька загальних запитань, які будуть поширеними у випадку більшості інцидентів, а також деякі запитання конкретно про шкоду, залежно від виду події, що аналізується. Її можна читати разом з Юридичним інструктажем, щоб релевантність дослідження таких версій була зрозумілою, але, будь ласка, обговоріть із членом юридичної команди, якщо у вас будуть виникати якісь запитання. Будь ласка, зверніть увагу на те, що ці рекомендації стосуються того, що є релевантним. Вам не потрібно проходитися про всіх цих запитаннях послідовно одне за одним, натомість дійте на власний розсуд.

IV. Заяви сторін конфлікту

Україна

Включіть будь-які заяви, зроблені урядом України стосовно цього інциденту.

Росія

Включіть будь-які заяви, зроблені Росією стосовно цього інциденту.

V. Висновок

Короткий висновок на основі фактів для підбиття підсумків оцінювання.

Наступні кроки

Запишіть у цьому розділі будь-які наступні кроки, які, на вашу думку, потрібно вжити. Це може бути проведення подальшого розслідування, експертно-криміналістичного аналізу певних зображень, аналізу певних даних, які ви помітили чи зібрали, тощо. Також варто зазначити, чи є ймовірно пов'язані з цим інциденти.

ДОДАТОК ІХ – ПОЛЯ В БАЗІ ДАНИХ UWAZI

Тимчасові – постійно переглядаються – надаються для заохочення співпраці

Поле	Вказівка	Зразок
ІНЦИДЕНТ		
Назва	Ідентифікаційний номер CIVHARM, ОБЛАСТЬ ВЕЛИКИМИ ЛІТЕРАМИ, короткий опис, щоб допомогти описати, що це за інцидент	CIV0463, ХАРКІВ, боєголовка влучила у дорогу біля закладу, який виглядає як медичний заклад.
Ідентифікаційний номер CIVHARM		
Дата	ПЕРВИННА – або заявлена дата, або дата, коли контент було опубліковано вперше.	
Дата оцінювання або дата	Заповнюйте це поле лише, якщо ви провели відповідне оцінювання на основі інформації, відмінної від описових заяв.	
Повідомлене число загиблих серед цивільного населення	Його можна оцінити приблизно на основі достовірних повідомлень – для визначення загальної серйозності інциденту – Беллінгкет не стверджує, що верифікував ці цифри.	
Повідомлене число поранених серед цивільного населення	Його можна оцінити приблизно на основі достовірних повідомлень – для визначення загальної серйозності інциденту – Беллінгкет не стверджує, що верифікував ці цифри.	
Опис	Це має дати аналітику дуже короткий огляд того, що можна знайти, прочитавши звіт повністю.	Видно, як з дороги на вул. Новгородській, 4, у Харкові, Харківська область, Україна, стирчить хвостова частина того, що виглядає як реактивний снаряд 9M55K. Місце розташування влучання

		знаходиться у житловому районі, за кілька метрів від місця розташування червоного хреста та через дорогу від локації, яка у картах Google Maps зареєстрована як школа. Точний район запуску невідомий, проте було можливо визначити загальний напрямок походження.
Рівень розслідування	Детально або модульно. Модульні інциденти – це інциденти, які підкріплюються або достовірною заявою третьої особи, або елементом Контенту, який можна дослідити.	
Оцінювання інциденту	Посилання на документ у Google Doc	
Геолокація	Має бути у десятичних числах	
ОБЛАСТЬ		
Вид постраждалого об'єкта	Із випадуючого меню. Оберіть всі застосовні варіанти.	
Військова присутність	В одному приміщенні, у безпосередній близькості або районі загалом (у межах 1 км). Порогове значення «так або можливо» і «можливо» буде задоволено, якщо є заява, яка є достовірною. Сумнівні заяви, які не можна підтвердити, будуть повідомлені в оцінювання інциденту, але не будуть вноситися через цей фільтр. Нам потрібно було вдатися до раціонального підходу, оскільки відстані стають випадковими залежно від виду озброєння, густоту забудови і багато інших факторів. Відтак, у нас є «в одному приміщенні» (наприклад, школа використовується як база), у безпосередній близькості (наприклад, настільки близько, що у насправді постраждали об'єкт могли влучити помилково або через зміну траєкторії снаряду, або через	

	дещо помилкові розвідувальні дані) або «у районі загалом». Відсутні наукові підходи, які можуть забезпечити точність цього процесу – він використовується виключно з метою фільтрування.	
Запобіжні заходи	Це потрібно обирати, якщо предмет, наприклад, виявився фальсифікованим. Ви також можете включати гучні інциденти, навіть якщо вони були постановкою або необґрунтованими, щоб могли продемонструвати, що ви їх вивчили.	
Дослідницькі нотатки	Додайте посилання на документ Google Doc із Дослідницькими нотатками у полі 'Маркування'.	
Вид нападу	Для фільтрування – можна заповнити, якщо ми не впевнені. Включає вибухові напади та інші вбивства і поранення.	
Відповідальний розслідувач	Перший призначений розслідувач, який готує звіт за результатами проведення дослідження.	
Оцінювання інциденту	[Дублювання]	
Залучений підрозділ	Лише якщо є конкретний зв'язок, та переконайтеся у тому, що зв'язок пояснюється у вашому Звіті про інцидент або описі інциденту. Жодного автоматичного прив'язування. Враховуйте роль Груп із питань інцидентів для прив'язки до підрозділів.	
Виконавець	Залиште поле пустим, якщо тільки не будуть вестися подальші обговорення щодо цього	
Постраждала особа	Залиште поле пустим, якщо тільки не будуть вестися подальші обговорення щодо цього	
Розслідування проведено	Оберіть інші НУО чи прокурорів, які розслідували цей інцидент. Додайте як діячів, якщо їх ще не	

	має у базі даних.	
Ідентифікаційний номер із бази даних свідків по Україні (Ukraine Witness)	Якщо вам відомо, якого елемента з бази даних UW стосується контент, вкажіть його. Буде корисно, якщо ви виділите час, щоб знайти його у їхній базі даних (наприклад, шляхом пошуку оригінальних посилань), проте необов'язково все ретельно переглядати і шукати його. Інколи Інструмент підрозділу «з питань правосуддя та відповідальності» автоматично заповнює це поле – тоді це потрібно перевірити.	
Ознаки	Див. додатки про СГЗН і ЗПД	
Причина для встановлення ознаки	Заповнюйте це поле, якщо лише це не очевидно	
Згенерований ідентифікаційний номер	Автоматично – вставте в Оцінювання інциденту під час проведення Юридичного аналізу	
Група із питань інцидентів	Закріпіть за відповідною групою із питань інцидентів, якщо така є	
Етап розслідування		
КОНТЕНТ		
Назва	Назва, щоб аналітик зрозумів, що це відео показує – НЕ потрібен код інциденту, оскільки відео буде прив'язане до інциденту. Зазначте, що це за вид контенту.	«Відео зі стовпом диму, зняте з відстані» АБО «Відео з детонуванням численних невеликих снарядів» АБО «Фотографія реактивного двигуна, що застряг у дорозі»
UW_КАТЕГОРІЯ	Ігноруйте це поле	
Оригінальна назва у соціальних мережах	Виріжте і вставте текст, пов'язаний із контентом, із публікації	ПЗДЦ. Гаражи на Бучмы! Салтовка
Згенерований ідентифікаційний номер	Автоматично – вставте у письмовий звіт стосовно кожного елемента	
Інцидент	Прив'яжіть до інциденту, якого стосується контент. Якщо він стосується численних інцидентів	

	(наприклад, підбірка, яка показує кілька відповідних інцидентів), прив'яжіть його до всіх інцидентів. Якщо це контент загального характеру, який ви не можете прив'язати до конкретного інциденту (наприклад, заперечення про участь росіян у нападах із використанням касетних боєприпасів у лютому/березні), тоді не прив'яжайте його у цьому полі, прив'яжіть його до Групи із питань інцидентів.	
МІСЦЕ_ЗНАЧУЩІСТЬ	Цей фільтр буде використовуватися для картування військових баз/активності та важливих захищених об'єктів. Його слід обирати лише, якщо місце має значущість для інших інцидентів, наприклад, якщо ви дізналися, що саме в тій локації є військова база або лікарня. Якщо у вас є сумніви, будь ласка, проконсультуйтеся із командою, оскільки корисність цього фільтра може стати очевидною лише трохи згодом, та його потрібно використовувати правильно.	
UW_Ідентифікаційний номер	Як і у випадку з інцидентом – якщо вам відомий ідентифікаційний номер з UW, то включіть його	
Онлайн посилання	Напишіть 'Посилання' у полі ліворуч та вставте онлайн посилання.	
Заархівоване_посилання	Це поле має бути вже заповненим, проте якщо автоматичне архівування не спрацювало, це потрібно буде робити вручну (див. Робочий процес).	
Попередження про контент із зображенням насильства		
ОПУБЛІКОВАНО_ДАТА		
ОПУБЛІКОВАНО_ЧАС	24-годинний формат годинника, за	

	місцевим часом	
ЗНЯТО_ДАТА	Якщо у вас є ця інформація, вкажіть її. Це має бути простіше у випадку, наприклад, супутникових знімків. Часто це поле лишається пустим.	
Опис	Це поле важливо заповнити у базі даних Uwazi, тому що інакше хтось, хто буде дивитися на базу даних без оцінювання інциденту, не зрозуміє, що показує відео. Особливо важливо, якщо елемент не чітко показує, як відбувається інцидент, або його наслідки	
Геолокація	Вставте локацію події та місце зйомки, якщо вони суттєво відрізняються (наприклад, часом це може бути за сотні метрів один від одного). Десятки метрів мало ймовірно будуть важливими, проте зазначте таку інформацію, якщо вона у вас є.	
Вид_контенту	Це має бути очевидним.	
Люди, яких видно	Очевидно – не потрібно занадто ускладнювати, оскільки це використовується лише для фільтрування	
Ознаки	Див. Додатки про СГЗН та ЗПД	
Причина маркування	Заповніть це поле, лише якщо це не очевидно.	
Поля фото та відео		
ДАТА_СМЕРТІ	Ігноруйте це поле – буде використовуватися у разі імпортування набору даних про загиблих військовослужбовців.	
ДАТА_ЗАХОПЛЕННЯ_В_ІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ_У_ПОЛОН	Як і у випадку поля вище	
Країна	Заповніть це поле – буде логічно, якщо ми будемо імпортувати дані UW, деякі з яких в Росії.	

ОБЛАСТЬ [виправлення у словнику]		
Інформацію внесено	Перша особа, яка внесла дані	
МАСОВЕ_ДЖЕРЕЛО	Зніміть позначку	
Джерело	Онлайн джерело. Створіть діяча у разі відсутності.	
Пов'язана Група із питань інцидентів		
Відкритий запит?		
Запит до		
Запит		
ДІЯЧІ		
Назва	Назва, як зазначено у профілі у соціальних мережах – скопіюйте і вставте.	Война Украина Россия Труха ⚡Украина
Зображення	Зробіть скріншот профілю особи у соціальних мережах або інше зображення, яке може допомогти ідентифікувати її візуально, та завантажте зі свого робочого столу. Це не докази, тому його можна видалити після цього зі свого комп'ютера. Це просто допомагає з впізнанням джерел.	
Опис	[Опишіть джерело, у тому числі будь-які коментарі про афіліації, надійність та тривалість присутності онлайн]	
Профіль у соціальній мережі (1)		
Профіль у соціальній мережі (2)	Якщо ви знаєте про інші профілі того самого джерела, вставте їх у цьому полі. Не створюйте нового діяча для різних облікових записів, якщо ви вважаєте, що це одна й та сама особа/установа.	
Скріншот/домашня	[якщо відрізняється від	

сторінка профілю	зображення]	
Вид діяча		
Статус		
Внесено		

ДОДАТОК X: ПОДЯКИ

Методологію було люб'язно детально проаналізовано Незалежною зовнішньою консультативною комісією, члени якої надали усні та письмові коментарі. Із моменту проведення їхнього аналізу було внесено зміни, та всі помилки є тільки нашими. До складу комісії входили:

Дато Шаймала Алагендра (Dato' Shyamala Alagendra) (фахівець із міжнародного кримінального права: обвинувачення/захист/розслідування), Есса Фаал (Essa Faal) (фахівець із міжнародного кримінального права: захист – старший партнер у адвокатській компанії «Faal & Co.»), Д-р Алекса Кьоніг (спів-виконавчий директор та позаштатний викладач, Школа права Каліфорнійського університету Берклі), професор Алекс Вайтінг (Alex Whiting) (професор, Гарвардська школа права).

Стосовно захисту даних і приватності ми висловлюємо вдячність Моніці Собецькі (Monika Sobiecki) (баристер, Bindmans LLP), Бену Сільверстоуну (Ben Silverstone) та Алексу Бейліну (Alex Bailin QC) (баристери, Matrix Chambers).

Численні колеги, яких було занадто багато, щоб всіх можна було згадати поіменно, надавали рекомендації щодо нашої роботи, починаючи з 2018 року. Ми б хотіли висловити особливу вдячність таких особам та організаціям, які сприяли розробці цієї методології як прямо, так і опосередковано:

Шіна Анімашоун (Shina Animashaun); Даріус Базарган (Darius Bazargan); Роксолана Буряненко (Roksolana Burianenko); Браян Кастнер (Brian Castner), Ендрю Кейлі (Andrew Cayley KC); Центр інформаційної стійкості (Centre for Information Resilience); Пол Кларк (Paul Clark); Іона Крейг (Iona Craig); Джефф Дойтч (Jeff Deutch); Сем Дабберлі (Sam Dubberley); Джуд Даген (Jude Dugan); Global Rights Compliance; Hunch.ly; HURIDOCS; Д-р Емма Ірвінг (Dr Emma Irving); Д-р Філіп Джеймс (Dr Philip James), Джошуа Керн (Joshua Kern); Азмат Хан (Azmat Khan), Хаді аль-Хатіб (Hadi al-Khatib), Високоповажна суддя Джоанна Корнер (Joanna Korner CMG KC), Хелен Малькольм (Helen Malcolm KC); Келлі Матесон (Kelly Matheson); Ліббі МакЕвой (Libby McAvoy); організація Mnemonic; Шабнем Моджтахеді (Shabnam Mojtahedi), Катріона Мердок (Catriona Murdoch); Дарег Мюррей (Daragh Murray); Фабіо Наталі (Fabio Natali), Івонн Нг (Yvonne Ng); Д-р Діам О'Рейлі (Dr Liam O'Reilly), Енріке Пірачес (Enrique Piraces); Емілі Поттл (Emilie Pottle); Адам Роунслі (Adam Rawnsley); Ден Робінсон (Dan Robinson); Джастін Зайтц (Justin Seitz); Матель Соу (Matel Sow); SJAC, Бенджамін Стрік (Benjamin Strick); Фрідгелм Вайнберг (Friedhelm Weinberg); WITNESS; Ненсі Ю (Nancy Yu); Вім Звйїненберг (Wim Zwijnenberg), онлайн розслідувач, Відділ із питань міжнародних злочинів – поліція Нідерландів.

Особливу вдячність висловлюємо Раджі Алтайбані (Raja Althaibani); Равану Шаїфу (Rawan Shaif); Тарі Вассефі (Tara Vassefi).

Ми надзвичайно вдячні всім нашим щедрим донорам. Зокрема, ми б хотіли висловити вдячність організацій **Avaaz** та всім, хто надає підтримку, чії щедрі внески уможливили нашу роботу.